

Jaarverslag 2011

Globale synthese

INHOUDSTAFEL

Gesprek met Jean-Pierre Hannequart, Directeur-generaal	3	5. Duurzaam beheer van energie en gebouwen	44
Over Leefmilieu Brussel	5	5.1 De ontwikkeling van een technische expertise duurzame gebouwen	44
Opdrachten	5	5.2 De Energieprestatie van de Gebouwen (EPB)	45
Intern milieubeleid	6	5.3 De aanmoediging van een REG en van duurzaam bouwen	46
Organisatorische structuur	6	5.4 Bevordering van hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling	48
Lokalisatie	7	5.5 Vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkten	48
1. Enkele kerncijfers	8	6. Communicatie	49
2. Milieubehoud ten dienste van economie en tewerkstelling	11	6.1 De professionalisering	49
2.1 Bevordering van de circuits van de groene economie	11	6.2 Toegang tot de informatie	49
2.2 Acties ten gunste van duurzame ontwikkeling	13	6.3 De campagnes, acties en evenementen	51
2.3 De toekenning van milieuvergunningen	15	6.4 Milieu- en energie-educatie	54
2.4 De Milieupolitie	17	7. De inter- en bovengewestelijke betrekkingen	56
3. Strategische en thematische plannen	21	7.1 De intergewestelijke betrekkingen	56
3.1 Het Afvalplan	21	7.2 De bovengewestelijke betrekkingen	57
3.2 Het Lucht-Klimaatplan	24	7.3 De internationale partnerschappen en de Europese financieringsprojecten	58
3.3 Het Geluidsplan	25	8. Gegevensvergaring en -analyse	59
3.4 Een gewestelijke strategie “Leefmilieu – Gezondheid”	27	8.1 De laboratoria	59
3.5 Beheer en sanering van verontreinigde bodems	28	8.2 De milieugegevens	60
3.6 Duurzaam waterbeheer	33	9. De interne administratie	61
4. De ontwikkeling, het behoud en het beheer van groene ruimten en biodiversiteit	36	9.1 Het personeelsbeheer	61
4.1 Beheer van de groene ruimten	36	9.2 De begroting	61
4.2 De aanlegwerken	38	9.3 Het economaat	61
4.3 De bescherming van de natuur en van de biodiversiteit	39	9.4 De juridische coördinatie	63
		9.5 Informatica	63
		9.6 Het beheer van het patrimonium	64

GESPREK MET JEAN-PIERRE HANNEQUART, DIRECTEUR-GENERAAL

IN WELKE ZIN BEKLEEDT LEEFMILIEU BRUSSEL EEN VOLWAARDIGE PLAATS BINNEN HET GEWEST?

Maar weinig gewestelijke structuren nemen, meen ik, vandaag een plaats in die vergelijkbaar is met die van Leefmilieu Brussel; het Instituut speelt namelijk een rol binnen de meeste domeinen van het openbare leven. Als referentieactor in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest past ons Instituut zich heel behendig aan de evoluerende realiteit van deze activiteitensectoren aan en nadert het zijn streefdoel almaar dichterbij: Brussel doen uitgroeien tot een Duurzame Stad die als stadsgewest binnen Europa model staat!

Als bestuur wil Leefmilieu Brussel:

- ▶ **zichtbaar** zijn en erkenning genieten omwille van de deskundigheid en vaardigheid van het Instituut; het wil, kortom, een steun en toeverlaat zijn voor iedereen, van gebruiker tot beslissingnemer;
- ▶ **flexibel** zijn door snel en efficiënt op veranderingen in te spelen;
- ▶ **ecodynamisch** zijn en het voortouw op het vlak van het leefmilieu nemen.

BRUSSEL, DUURZAME STAD, OP WEG NAAR HET DOEL

De ambitie om uit te groeien tot Europese Duurzame Stad moet dag in dag uit worden gedragen door een sterke, georganiseerde en gestructureerde, dynamische administratie die creativiteit en innovatie niet schuwt.

Die dagelijkse inspanningen kunnen slechts doel treffen door bepaalde waarden te delen die getuigen van een ingesteldheid en een aanpak gericht op een optimaal resultaat.

De stichtende fundamentele waarden van Leefmilieu Brussel zijn: **partnerschap, transparantie, transversaliteit**, maar ook **efficiëntie** en **ecobeheer**.

EN DE TOEKOMST?

2012 is een jaar van grote uitdagingen. Internationaal moeten we hopen op een heuse doorbraak in de controle van de klimaatproblematiek en in het bijzonder op nieuwe “RIO+20”-engagementen. Op Europees vlak hebben we nood aan een 7de Milieuactieprogramma. Regionaal moeten de bezuinigingsplannen dan weer worden versoepeld of versmolten met pro-milieu-initiatieven.

In 2012 zal onze administratie een aantal strategische hervormingen concreet moeten doorvoeren: zo staan er projecten op stapel voor de aanpassing van het stelsel van de milieuvergunningen en van de milieu-inspectie. Anderzijds moet ook de laatste hand worden gelegd aan de ordonnanties en plannen inzake water, afvalstoffen, groene ruimten, duurzaam bouwen, lucht en energie...

Ook de kandidaatstelling van Brussel voor de titel van Duurzame Stad is een heuse buitenkans.

Dit is een onvervalst mobiliserend sleutelproject dat stoelt op onze waarden en iedere Brusselaar oproept tot reflectie, maar vooral tot handelen.

Dit gemeenschappelijke toekomstproject is een voortreffelijke gelegenheid om na te gaan op welke vlakken Brussel goed scoort, en vooral om de handen uit de mouwen te steken en daar waar nodig verbeteringen door te voeren.

De voorstelling van dit activiteitenverslag vormt daartoe een aanzet.

OVER LEEFMILIEU BRUSSEL

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) is de milieu- en energieadministratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het BIM is een Autonome Bestuursinstelling (ABI) van eerste categorie, opgericht bij koninklijk besluit van 8 maart 1989.

Om de herkenbaarheid van de administratie bij de burger te vergroten werden in 2006 de algemene benaming "Leefmilieu Brussel" en een nieuw logo ingevoerd.

OPDRACHTEN

Aansluitend op de grote uitdagingen van het Gewest heeft Leefmilieu Brussel specifiek tot taak:

- ▶ het verrichten van onderzoek en studies rond milieu en energie;
- ▶ het verstrekken van milieu- en energieadvies;
- ▶ de bevolking bewustmaken voor en opvoeden rond milieuproblemen;
- ▶ het uitreiken van milieuvergunningen en erkenningen;
- ▶ het inspecteren en het bestrijden van milieu-overtredingen;
- ▶ de strijd tegen de klimaatverandering en voor de luchtkwaliteit, tegen water- en bodemverontreiniging, tegen geluidshinder en tegen afvalstoffen;
- ▶ het opstellen van sectorale plannen en de coördinatie van de uitvoering ervan;
- ▶ de bescherming van de natuur en de biodiversiteit;
- ▶ het beheer van het Zoniënwood;
- ▶ de inrichting en het beheer van de groene ruimten;

- ▶ het bevorderen van energie-efficiency en de coördinatie van het beleid aangaande de vrijmaking van de energiemarkt ;

▶ ...

[Raadpleeg hier](#) het detailoverzicht van de opdrachten van Leefmilieu Brussel.

INTERN MILIEUBELEID

Als promotor van meer bepaald een specifiek label voor ecobeheer (het Brusselse “Ecodynamische onderneming”-label) wil Leefmilieu Brussel graag het voorbeeld geven en zelf de talrijke maatregelen ondernemen die het Instituut aanbeveelt.

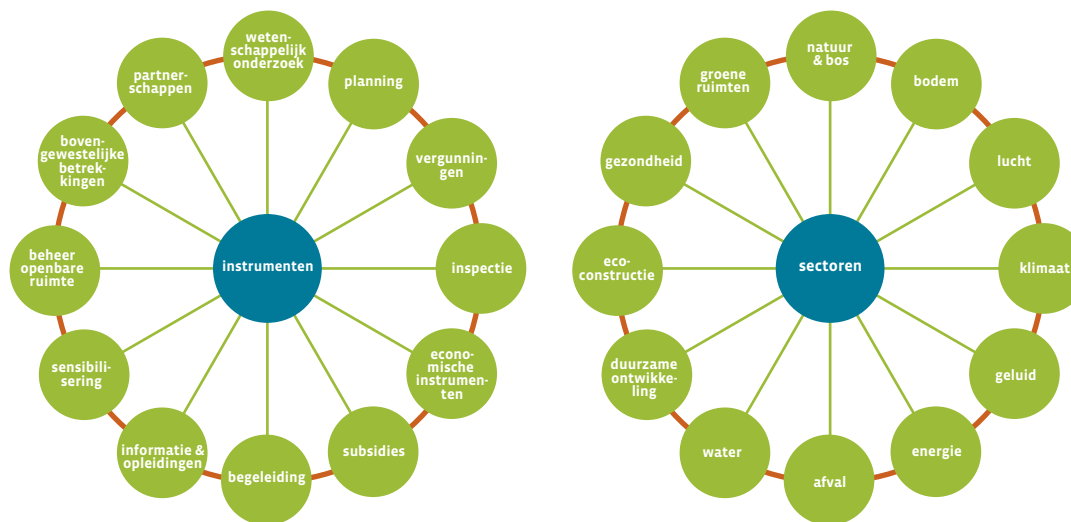
Binnen dat proces van continue verbetering werden sinds 1989 de volgende fasen doorlopen :

- ▶ **1989**: zoektocht naar samenhang tussen de interne en externe organisatie ;
- ▶ **1998**: goedkeuring van de milieuverklaring door de Directieraad van het Instituut ;
- ▶ **2001**: een ster voor het ecodynamische label ;
- ▶ **2005-2006**: transversale groepen voor de oriëntatie en operationele opvolging van het ecobeheer ;
- ▶ **2006-2007**: ecobeheercampagne met specifieke kwantitatieve doelstellingen ;
- ▶ **2008-2009**: een ster voor het ecodynamische label voor de sites van Woluwe & Laken, twee sterren voor de administratieve zetel Gulledelle...

ORGANISATORISCHE STRUCTUUR

Om de toebedeelde missies te kunnen opnemen, voerde Leefmilieu Brussel een betrekkelijk soepele en

INSTRUMENTELE BENADERING / SECTORALE BENADERING

ONZE ENGAGEMENTEN VOOR DE TOEKOMST

- ▶ De dynamiek van het “Ecodynamische onderneming”-label voortzetten met het specifieke doel de internationale EMAS-certificering te verwerven.
- ▶ Het personeel concreet blijven sensibiliseren en ondersteunen op het vlak van ecobeheer: verplaatsingen, eetgewoonten op kantoor, papier-, energie- en waterverbruik, afvalpreventie, hergebruik, composteren, sorteren van afval,...
- ▶ De eisen ten aanzien van de onderaannemers versterken opdat ze bij opdrachten voor aanneming van werken en diensten “duurzame” prestaties zouden verstrekken.
- ▶ Een voorbeeldfunctie nastreven in de acties die Leefmilieu Brussel organiseert en waarvoor het de toelating geeft, door terug te grijpen naar de talrijke initiatieven die in het kader van het Milieufest werden opgezet.

dynamische interne organisatiestructuur in: die stemt in de eerste plaats overeen met de grote instrumenten van de administratieve werking, maar houdt evengoed rekening met de grote thema's en met de noodzaak van een evenwichtige verdeling van de verantwoordelijkheden.

[Raadpleeg hier](#) het organigram van Leefmilieu Brussel.

LOKALISATIE

Op 6 december 2007 keurde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de verhuizing goed van de administratieve zetel van Leefmilieu Brussel, die zich op dit ogenblik in Woluwe bevindt, naar de site van Thurn & Taxis. In 2008 werd een huurovereenkomst getekend tussen de nv Project T&T en Leefmilieu Brussel voor de bouw (door Project T&T) en de huur (door Leefmilieu Brussel) van een **voorbeeldgebouw** dat aan erg strikte milieukwaliteitscriteria zal voldoen (de criteria voor tertiaire passiefgebouwen). Het gebouw

voorziet alle mogelijkheden voor eco-organisatie, nieuwe werkwijzen voor de interne organisatie van het werk, voor een grotere eco-efficiency en dito eco-beheer. Anderzijds wordt er ook plaats voorbehouden voor een "ecocenter" met tentoonstellings- en multimedia- en conferentieruimten. Een 4de pijler tot slot betreft de ruimte rond het gebouw; de integratie ervan in de wijk, de groene ruimte op de T&T-site en de link met het Groene Netwerk.

Het project waarbij de zetel van Leefmilieu Brussel wordt overgeplaatst, kadert dus binnen een ruimer perspectief dat een vernieuwing voorstaat van de werkwijze, de impact en de relaties van de milieu- en energieadministratie in het Brussels Gewest met publiek en stad.

Begin 2012, nadat de projectontwikkelaar zijn vergunningsaanvraag in maart 2010 indiende en het openbaar onderzoek en de effectenstudies werden

afgerond, werd de milieuvergunning uitgereikt. De volgende fase is die van de stedenbouwkundige vergunning die in 2012 moet worden doorlopen. De verhuizing naar het (nog te construeren) nieuwe gebouw zal normaal gezien in de loop van 2014 plaatsvinden.

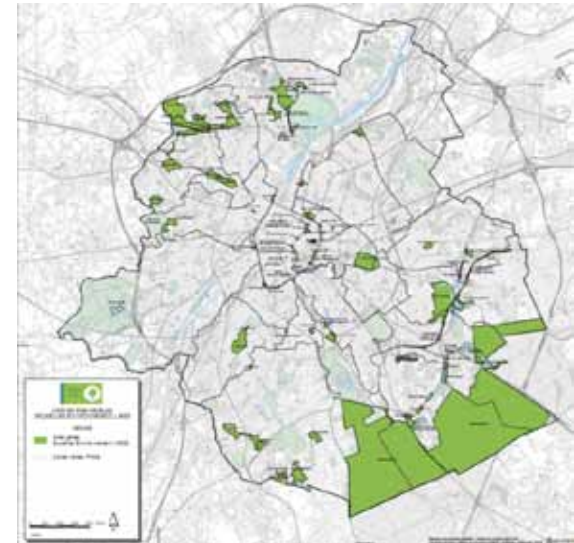

1 ENKELE KERNCIJFERS

Iedere dag zetten 800 personeelsleden zich in voor het behoud van het milieu.

Actief op het volledige gewestelijke grondgebied via het beheer van meer dan 200 gebouwen en van een oppervlakte van 2.210 ha, waarvan 400 ha park, 1.685 ha bos en 125 ha natuurreservaat.

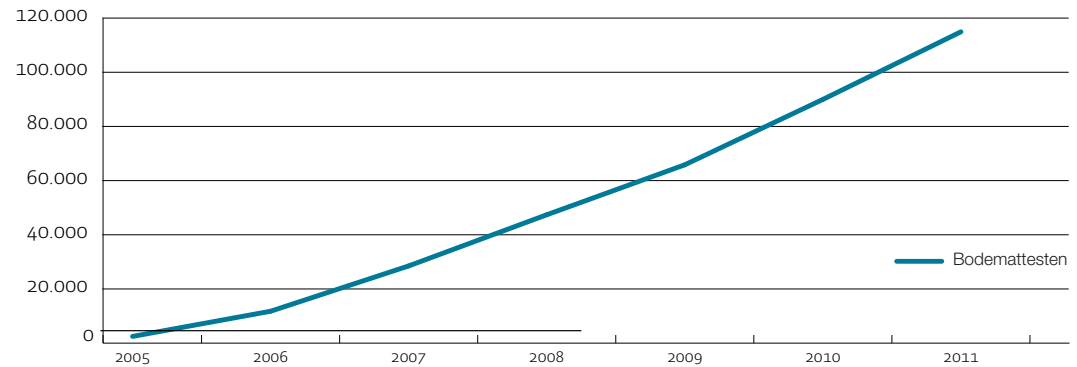

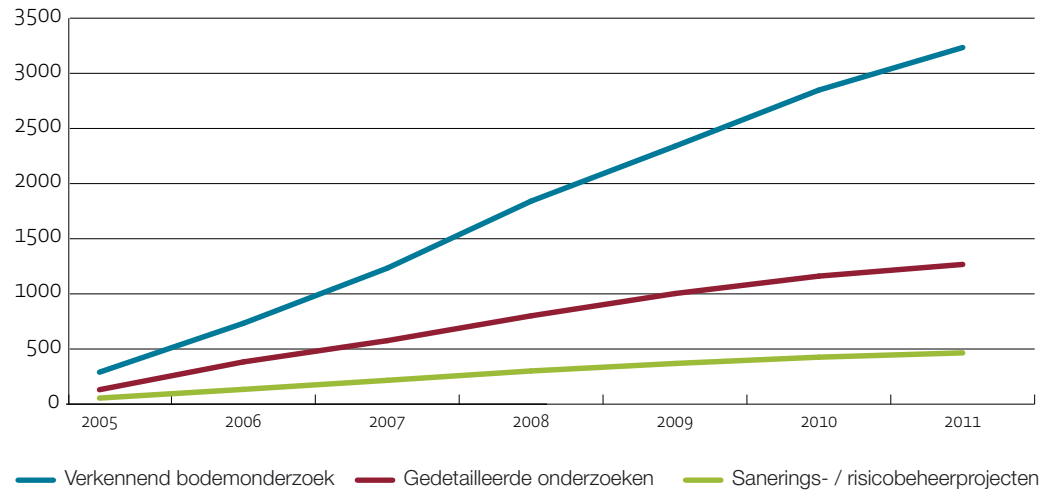
24.515 planten – waarvan 12.100 beuken en 7.775 eiken – aangeplant in het Zoniënwood.

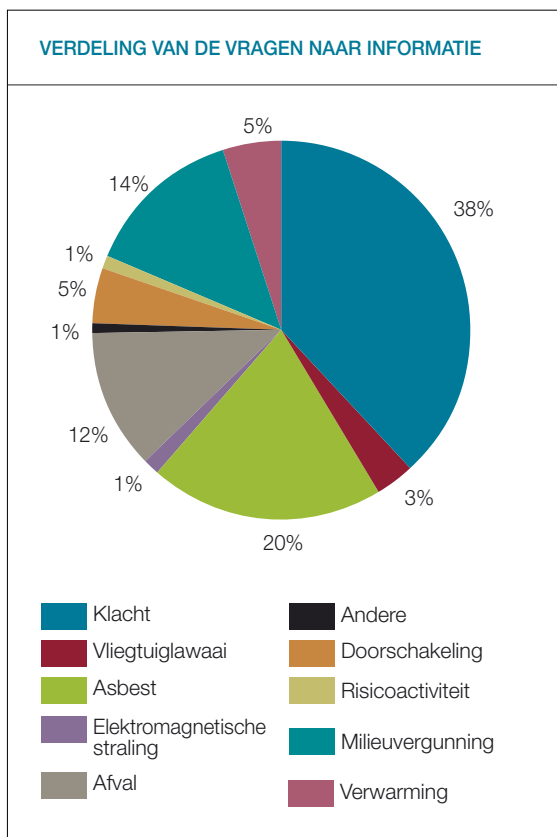
EVOLUTIE VAN HET GECUMULEERD AANTAL BODEMATTESTEN: 2005-2011

EVOLUTIE VAN HET GECUMULEERD AANTAL KADASTRALE PERCELEN ONDERWORPEN AAN EEN ONDERZOEK NAAR BODEMVERONTREINIGING: 2005-2011

Via het nr. 02/775.75.75 en het adres info@leefmilieu.irisnet.be liepen om en bij de 30.600 informatieaanvragen binnen.

917.824 bezoeken aan onze website waaronder 59% particulieren, 38% professionals en 3% scholen.

Dankzij onze acties: dagelijks meer dan 6.000 maaltijden bereid door grootkeukens die deelnamen aan het project “duurzame voeding”.

2.457 dossiers behandeld door de Milieupolitie.

Sinds 2005 werden om en bij de 115.000 bodemattesten uitgereikt en 3.234 terreinen onderzocht, waarvan 465 behandeld; goed voor een totale terreinoppervlakte van 365 ha die weer in het economisch circuit werd opgenomen.

Nagenoeg 30.000 aanvragen voor toekenning van Energiepremies voor een totaal bedrag van meer dan 11 miljoen €.

Een daling van het gasverbruik (periode 2007-2011) met 23% voor de 8 gemeenten, en tot 20% voor de scholen (periode 2010-2011) die zich engageerden in een PLAGE-project!

BATEX: 44 voorbeeldgebouwen in gebruik (88.000m²), 40 projecten in aanbouw (97.000m²) en slechts 12 die door de bouwheer werden stilgelegd.

161 diagnoses op aanvraag van een arts gesteld door de groene ambulance en 123 adviezen voor remediëring verstrekt in het kader van het onderzoek naar verontreinigd binnenklimaat in Brusselse woningen.

2 MILIEUBEHOUD TEN DIENSTE VAN ECONOMIE EN TEWERKSTELLING

2.1 BEVORDERING VAN DE CIRCUITS VAN DE GROENE ECONOMIE

Sinds 2009 voert Leefmilieu Brussel de actie op economisch vlak op om:

- de al in het Gewest bestaande economische activiteiten duurzamer te maken (in de bedrijfswereld gelanceerde strategie van duurzame groei);
- de creatie van nieuwe economische activiteiten (en dus banen) in de milieucircuits aan te moedigen met als prioriteiten de volgende 7 groene circuits: hernieuwbare energie, ecoconstructie, afvalstoffen, water, groene chemie en groene en witte bio-technologie, en duurzame voeding;
- van Brussel een "center of excellence" te maken voor beroepen die samenhangen met het milieu.

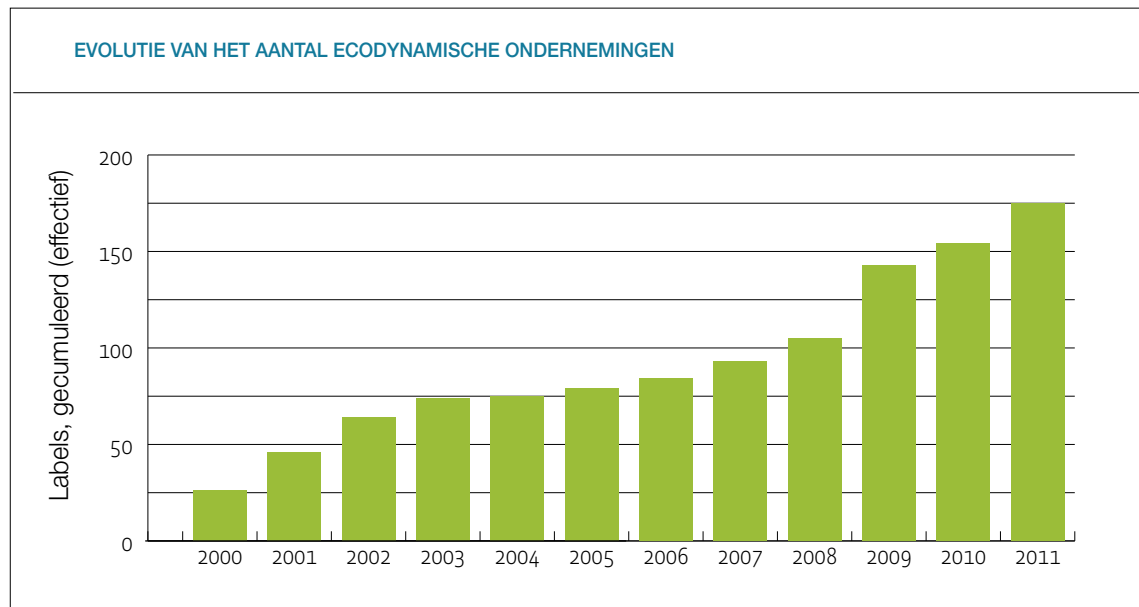
Die doelstellingen werden verdeeld over 6 actiepijlers, met prioritaire aandacht in 2011 voor de pijler duurzame constructie en hernieuwbare energiebronnen:

1. **Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu:** steun voor het scheppen van economische activiteit en groene banen door een versterkte dynamiek van

de meest beloftevolle milieucircuits binnen de sectoren van de duurzame constructie en hernieuwbare energie in 2011 en voorbereiding van de pijlers afvalstoffen en water voor 2012.

2. **Brussels Sustainable Economy (BSE):** voortzetting van het door de FEDER gefinancierde project dat de doorvoering steunt van een ontwikkelingsplan voor economische circuits op het gebied van leefmilieu in de kanaalzone (zie kaart van Brussels Greenfields op pagina 32).
3. **Referentiecentrum voor de bouwsector:** steun aan het BRC voor de programmering en het organiseren van opleidingen duurzaam bouwen.
4. **Cluster Ecobuild:** steun aan dit organisme van bedrijvensclusters die zich engageerden tot duurzaam bouwen.
5. **Brussels Greenbizz:** Leefmilieu Brussel engageert zich verder bij de ontwikkeling van de incubator voor bedrijven die op de TIVOLI-site wordt opgetrokken (FEDER-project).
6. **Implementatie van een duurzame strategie in de bedrijfswereld.**

Bevorderen van het milieumanagement binnen de onderneming

Ook in 2011 werd het beheer van de aanvragen voor het “Ecodynamische onderneming”-label voortgezet met een steeds aangroeiende groep van gelabelde ondernemingen.

We merken op dat er in het kader van artikel 45 van de Verordening EMAS 3 een aanvraag bij de Europese Commissie tot erkenning van het label werd ingediend. Die aanvraag moet het voor ecodynamische ondernemingen die houder zijn van het 3-sterrenlabel vereenvoudigen om de Europese EMAS-erkenning te verkrijgen.

2.2 ACTIES TEN GUNSTE VAN DUURZAME ONTWIKKELING

Onze westerse levenswijze vereist enorme hoeveelheden energie en materiaal en brengt indrukwekkende hoeveelheden afval voort. Onze dagelijkse, zelfs meest onbeduidende, handelingen hebben een impact op het leefmilieu en op de duurzaamheid van onze ontwikkeling. Leefmilieu Brussel heeft diverse projecten rond duurzame ontwikkeling lopen. Die hebben betrekking op ondernemingen, besturen, gezinnen, scholen. Dit jaar werd bijvoorbeeld voorrang gegeven aan de bevordering van duurzame wijken en gebouwen, en aan duurzame voeding. Dankzij de vele contacten met de professionele wereld slaagden we er in de context van het Contract voor Economie en Tewerkstelling in om stimuleringsstructuren voor de Brusselse economie in het leven te roepen.

Naar een meer duurzame consumptie van de gezinnen

In het kader van de acties inzake ecogedrag zette Leefmilieu Brussel haar partnerschap met het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO) voor de ontwikkeling van de activiteiten van het Brussels Observatorium voor Duurzame Consumptie (BODC) voort. Een greep uit de verwezenlijkingen: een studie naar het inkopen van grote hoeveelheden, een update van de studies rond overtollige verpakking, wasmiddelen en onderhoudsproducten en de oprichting van een “burgerparlement” in de vorm van peilingen en een radio-uitzending over voedselver-

spilling. Wat valorisatie aanbelangt, werden heel wat artikelen online gezet op de site www.observe.be.

Een prioriteit: duurzame voeding voor alle doelgroepen

Leefmilieu Brussel organiseerde niet alleen de grote jaarlijkse campagne (zie verderop), maar verstrekte ook financiële steun aan organismen die tot doel hebben duurzame voeding te bevorderen: het “Convivium Slow Food” voor de actie “Proef Brussel” (promoten van duurzame gastronomie bij het grote publiek), de vzw “EVA” voor het opstarten van een veggie day in Brussel, het Netwerk van Brusselse Actoren voor Duurzame Voeding (RABAD) voor het bevorderen en de netwerking van actoren van duurzame voeding (thematische workshops, organiseren van happenings), Les Jardins de Pomone voor het bevorderen van de cultuur van vergeten groenten en wilde kruiden in de keuken (conferenties, kookcursussen,...), Nature & Progrès voor de 1ste uitgave van de beurs Valeriaan op de site van Thurn & Taxis.

In het kader van de promotie van korte ketens tussen producent en consument geniet het Brusselse netwerk “Solidaire AankoopGroep voor Artisanale Landbouw” sinds 2009 financiële steun.

Leefmilieu Brussel zette ook de ontwikkeling van het project “duurzame voeding in grootkeukens” voort: 21 grootkeukens vatten de aangeboden opleidingscyclus aan (goed voor 6.265 maaltijden per dag). Begin 2011 werd de website www.duurzamegrootkeukens.be ingehuldigd.

Er werd een projectoproep gelanceerd bij burgers, verenigingen, in de openbare sector en bij ondernemingen om diverse projecten te ontwikkelen die verband houden met duurzame voeding (uitgave van een receptenboekje voor boterhammetjes voor kinderen, ontwikkeling van interactieve spelen rond voeding, opnieuw invoeren van inheemse fruitvariëteiten...).

2011 betekende ook het startsein voor een beleid ter bevordering van individuele moestuinen, met name via de organisatie van opleidingen door “moestuinmeesters”. Doel:

- ▶ het bevorderen van stedelijke voedselautonomie;
- ▶ de inwoners van Brussel weer aansluiting doen vinden bij de natuurlijke cyclus van de voedselconsumptie en de waarde van voedingsmiddelen.

Uitgaande van een kwalitatief onderzoek van de behoeften en verwachtingen van horecaprofessionals rond begeleiding voor meer duurzaamheid van hun activiteiten, zou in 2012 ook een proefactieprogramma moeten starten.

Bevordering van duurzame overheidsaankopen

In toepassing van de Rondzendbrief betreffende de opname van ecologische criteria en duurzameontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten voor leveringen en diensten, zette Leefmilieu Brussel zijn acties ter begeleiding van de overheidsbesturen en gemeenten voort: organiseren van opleidingsmodules en workshops, oprichting van een webplatform... Zo werd een inkoopcentrale voor ecologische kantoorbenodigdheden voor alle Brusselse administraties opgericht.

Promotie van de lokale Agenda 21

In partnerschap met de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VSGB) en de Stichting voor Toekomstige Generaties, kende ook het project “Agenda Iris 21” een vervolg bij de gemeenten en OCMW’s. De behaalde resultaten en

de door het Gewest ingevoerde methode werden een eerste keer geëvalueerd. Resultaten in 2012.

Steun aan duurzame evenementen

Leefmilieu Brussel subsidieerde organisatoren van manifestaties die milieuvriendelijk gedrag integreren in de voorbereiding en het verloop van hun evenement. Enkele voorbeelden daarvan zijn het festival Couleur Café, het festival Biloba Ecomusic, compagnie des Nouveaux Disparus, de beurs Your Choice...

Sinds 2011 staat een facilitator “duurzame evenementen” garant voor een individuele begeleiding van de organisatoren.

De ontwikkeling van duurzame wijken

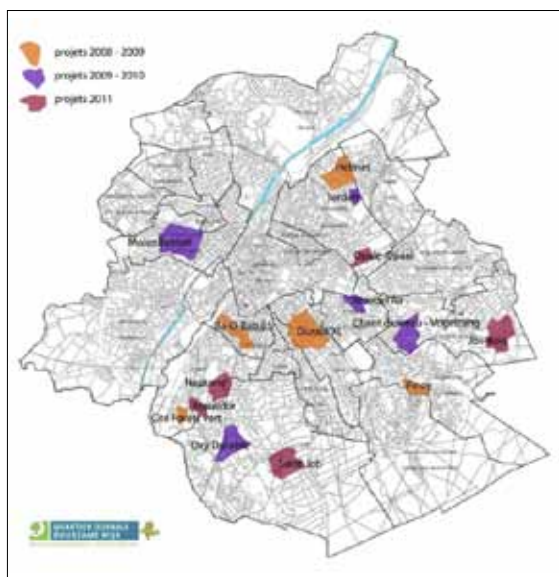
Leefmilieu Brussel bevordert via projectoproepen, in het kader van de omvorming van bestaande wijken of de bouw van nieuwe wijken, het ontstaan van duurzame wijken. Speciaal voor de bedenkers of de bouwheren van grote stadsontwikkelingsprojecten werden een facilitatordienst en een praktische gids opgesteld.

In dat verband werd een denkoefening gestart rond de omvorming van grote wooncomplexen uit de jaren 1960 tot duurzame wijken, en werd onderzoek verricht naar de pertinentie van het labelen van voltooide stadsontwikkelingen.

Sinds de (in juni 2010 gelanceerde) derde projectoproep zetten intussen 15 duurzame wijken zich in voor deze actie voor burgers.

Om een aantal werkingsaspecten, de lanceringsperiode en de duur te verbeteren, werden een aantal modaliteiten van dit sterk gewaardeerde initiatief intussen geherdefinieerd.

De 15 wijken ontwikkelden een samenwerkingsinitiatief dat ruimte biedt om ervaringen uit te wisselen en een gemeenschappelijke denkoefening te houden rond dit concept in volle bloei. Zie ook: www.duurzamewijkennetwerk.be

2.3 DE TOEKENNING VAN MILIEUVERGUNNINGEN

Sinds 2008 stelt Leefmilieu Brussel een gevoelige daling vast van het aantal uitgereikte milieuvergunningen (categorie 1B niet meegerekend). Die daling is vermoedelijk een gevolg van de economische crisis die allereerst de dienstenactiviteiten en de kleine ateliers treft.

De administratieve vereenvoudiging

Leefmilieu Brussel zette zich actief in om de gewestelijke doelstellingen van administratieve vereenvoudiging te behalen:

- ▶ deelneming aan het gewestelijk platform van administratieve vereenvoudiging;
- ▶ aanpassing van de formulieren voor het aanvragen van vergunningen aan de reglementaire en administratieve evolutie;
- ▶ online zetten van diverse formulieren ter vereenvoudiging van de taak van exploitanten (verandering van titularis, wijziging van ingedeelde inrichtingen...);

- ▶ invoeren van een “volledig elektronische” interne procedure voor het beheer van vergunningen voor zendmasten (gsm);
- ▶ uitwisselen van gegevens tussen administraties via de ontwikkeling van het “NOVA”-platform.

HET “NOVA”-PLATFORM

Het door het CIBG ontwikkelde NOVA-platform wordt gebruikt voor informatie-uitwisseling tussen gewestelijke besturen onderling en tussen het Gewest en de gemeenten, voor een gecoördineerd beheer van stedenbouwkundige vergunningen, milieuvergunningen en EPB-verklaringen.

Dit systeem wordt op termijn de ruggengraat voor het volledig elektronisch beheer van de aanvragen en zal daarnaast, en wanneer de beperkingen op het gebruik van de identiteitskaart worden opgeheven, fungeren als “eenheidsloket” opgelegd door de “dienstenrichtlijn”.

We wijzen erop dat de ontwikkeling van het project enige vertraging opliep en pas in 2011 in productie ging.

De thematische aspecten

De acties opgezet in het kader van de milieuvergunningen zijn van nature uit transversaal en raken aan

heel uiteenlopende activiteitensectoren. Leefmilieu Brussel zette binnen die verschillende sectoren talrijke acties rond milieuvergunningen op. Hieronder enkele voorbeelden daarvan.

- ▶ **Energie:** goedkeuring door de regering van een verplichte energieaudit voor grote energiegebruikers om het energieverbruik van bestaande gebouwen onderworpen aan de milieuvergunning te beperken, voorbereiding van de vereiste instrumenten voor de opvolging van de audits en erkenning van de auditeurs, vereenvoudiging en harmonisering van de exploitatievoorwaarden van verwarmingsketels.
- ▶ **Lucht en klimaat:** registratie van de koeltechnici en erkenning van de opleidingscentra, coördinatie, opvolging en evaluatie van de noodplannen bij verontreinigingspieken, inlichten van ondernemingen over de toepassing van het nieuwe besluit “bedrijfsvervoerplannen”, veralgemening van titel 8 van de GSV (parkeernormen) in bestaande kantoorgebouwen via de milieuvergunningen, enz.
- ▶ **Lawaai:** metingen van geluid veroorzaakt door bouwplaatsen op wegen, enz.
- ▶ **Afval:** beheer van vergunningen voor het verwijderen van asbest, erkenning van ophalers van gevaarlijke afvalstoffen, afgewerkte olie en PCB's, voorbereiding van een ontwerp van besluit aangaande de erkenning en registratie van actoren uit de afvalstoffensector en omkadering van de processen voor hergebruik van afvalstoffen.
- ▶ **Water:** beheer van subsidies aan zwembaden, verdere reflectie rond de invoering van een beleid

aangaande grondwaterbeheer, integratie van het regenwaterbeheer in de milieuvergunningen, waarvan de exploitatievoorwaarden voortaan de strijd tegen overstromingen en de bevordering van het gebruik van regenwater beogen, integratie van prioritaire stoffen en van de REACH-problematiek in de sectorale voorwaarden van waterlozingen, haalbaarheidsstudie van “hydrothermieprojecten”.

In samenwerking met de Milieupolitie worden de 2 waterzuiveringsstations Noord en Zuid specifiek van heel nabij opgevolgd.

STEP Noord, uitgebaat door de onderneming Aquiris, is erin geslaagd om geheel conform te worden met de milieuvergunning. In STEP Zuid loopt momenteel een effectenstudie (opgestart einde 2010). Dat onderzoek betreft de vernieuwing van een milieuvergunning en de aanpassing van het station aan de Europese vereisten, nadat België werd veroordeeld omdat fosfor en stikstof in STEP Zuid niet werden gezuiverd.

- ▶ **Bodem:** preventie van het risico van bodemverontreiniging door ingedeelde inrichtingen.
- ▶ **Veiligheid en gezondheid:** GGO-beheer, beheer van de dossiers en van de voorafgaande aangiften bij werken voor het verwijderen van asbest, advies over het starten van nieuwe projecten in de buurt

van Seveso-installaties, beheer van vergunningsaanvragen in het kader van de goedkeuring van de REACH-ordonnantie betreffende de toepasselijke sancties in het geval van niet-naleving van de Verordening (EG) nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie van chemische stoffen.

GSM-MASTEN

In 2011 dienden de operatoren zo'n 450 regularisatieaanvragen in. Er werd een arrest voorbereid ter aanpassing van bepaalde technische gegevens en om nieuwe operatoren op te nemen (MIVB, ASTRID, NMBS,...). Anderzijds werd een wijziging van besluit voor “indoormasten” en voor de aanpassing van de technische gegevens en de daarmee verbonden berekeningsmethoden voorbereid. Verder werden de effecten van elektromagnetische golven op de Natura 2000-sites nagegaan en werd het gepulseerde karakter van stralingen door draadloze telecommunicatiesystemen onderzocht.

Begeleiding van exploitanten

Het “bezoek na de vergunning”

Aanvang 2010 werd een nieuwe begeleidingsmaatregel voor ondernemingen ingevoerd: zo wordt (telefonisch) contact opgenomen en wordt nog vaker, voor de exploitanten die dit wensen, na uitreiking van de milieuvergunning een bezoek ter plaatse gebracht.

De fundamentele doelen van die proactieve benadering tijdens de regularisatieperiode waar de exploitant na uitreiking van een nieuwe vergunning recht op heeft, zijn:

- ▶ de exploitant ertoe aanzetten zijn vergunning aandachtig te lezen en hem de inhoud en vooral de “beheersvoorwaarden” uit te leggen;

- ▶ de exploitant verklaren hoe hij praktisch de vergunningsvoorwaarden kan naleven;
- ▶ een “return” te krijgen over de exploitatievoorwaarden opgelegd door de vergunning (zijn de voorwaarden begrijpelijk en toepasbaar op het terrein?) en over de gevolgen daarvan, eventuele voorstellen tot verbetering te formuleren die in de verschillende documenten moeten worden opgenomen (checklist, gids voorwaarden, exploitatievoorwaarden) toegankelijk via het “Autonet”-platform.

De bezoeken na vergunning werden voor alle milieuvergunningen systematisch uitgevoerd (met uitzondering van de “vergunningen voor werven voor asbestverwijdering of voor gsm-masten”) uitgereikt aan een bestaande onderneming.

In 2011 legden de ambtenaren van Leefmilieu Brussel 71 bezoeken na vergunning af.

AUTONET

Het systeem voor het beheer van de informatie die nodig is om de vergunningen uit te werken, werd up-to-date gehouden. Het werd opengesteld voor externe medewerkers, waaronder de gemeentelijke ambtenaren. Na herschrijven zal het systeem op de website van Leefmilieu Brussel voor de aanvragers en exploitanten van vergunningen ter beschikking worden gesteld.

Milieu-inlichtingen

In heel wat, belangrijke of minder belangrijke, projecten wenst de aanvrager een contactpersoon bij de uitrei-

kende overheid om bepaalde thema's op te helderen: toekomstige voorwaarden betreffende een specifieke buurt. Dat geldt eens te meer wanneer de inlassing van het project in het stadsweefsel vragen oproept. Deze werkwijze kadert binnen een interne procedure waarbij de aanvrager de toekomstige dossierbeheerder in aanwezigheid van zijn hiërarchie kan ontmoeten. Met het oog op een toekomstige wijziging van de OMV loopt een denkoefening rond het officialiseren van dit proces.

2.4 DE MILIEUPOLITIE

Het is de taak van de Milieupolitie om gevaren voor de volksgezondheid en het leefmilieu te voorkomen of te verhelpen. Speciaal daarvoor beschikt zij over meerdere actiemiddelen die dialoog en informeren steeds boven bestraffing stellen. Bij overtredingen kan ze een proces-verbaal opstellen of administratieve boetes opleggen.

De preventieve controles

De inspecteurs verrichten preventieve controles in heel wat ondernemingen. Die controles kunnen thema- of sectorgericht zijn, controles van zwembaden of van laboratoria die werken met genetisch gewijzigde organismen, of uitgaan van aanzienlijke risico's op de uitstoot van verontreinigende stoffen of op incidenten, zoals IPPC- of SEVESO-bedrijven (die worden jaarlijks gecontroleerd).

PREVENTIEVE CONTROLES IN 2011

Aantal bezoeken	1.404
Aantal verstuurde waarschuwingen	475
Aantal herinneringen verstuurd vóór ingebrekestelling	678
Aantal verstuurde ingebrekestellingen	329
Aantal processen-verbaal	53

Ook bepaalde zones worden gecontroleerd, zoals de kanaalzone met de concentratie van industriële bedrijven of de Heyvaertstraat en omgeving, met heel wat ondernemingen die zich toeleggen op de aan- en verkoop van voertuigen. Een aantal ondernemingen werd ook gecontroleerd vóór en na het verkrijgen van haar milieuvergunning; sommige daarvan werden aangevraagd door de gemeenten, de politie of het parket. Niet zelden moeten bestuurlijke maatregelen worden getroffen.

In 2011 werd bijzondere aandacht besteed aan de twee zuiveringsstations voor afvalwater geloosd in de rioleringen en het herstel van de site van de voormalige drukkerij ILLOCHROMA.

Het afval

Naast de preventieve controles bestaan er nog andere instrumenten die de naleving van de milieuwetgeving controleren. Specifiek wat het beheer van afvalstoffen betreft, worden om en bij de 200 afvalophalers en -verwerkingscentra gevolgd door de afvalstoffen-

registers die regelmatig aan Leefmilieu Brussel moeten worden overgemaakt. Sommige afvaltransfers vereisten een **invoer-uitvoervergunning** uitgereikt door het Instituut. Wat de afvalstoffen waarvoor een **terugnameplicht** geldt betreft, richtten de acties van de inspecteurs zich onder meer op het opsporen van producenten/invoerders die niet tot het collectieve systeem toetraden of geen afzonderlijk plan indienden.

De opvolging van **asbestafval** via de **controle van vergunde werven** blijft verdere aandacht vergen.

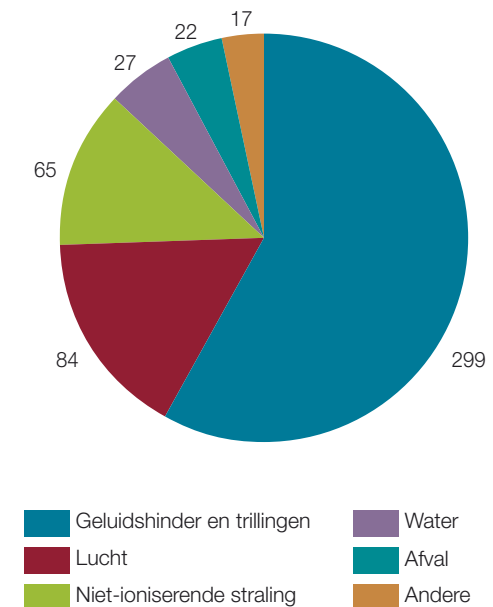

Klachtenbeheer

Ook in 2011 bleef het aantal klachten ten opzichte van het jaar voordien toenemen met een gevoelige stijging (+16,8%).

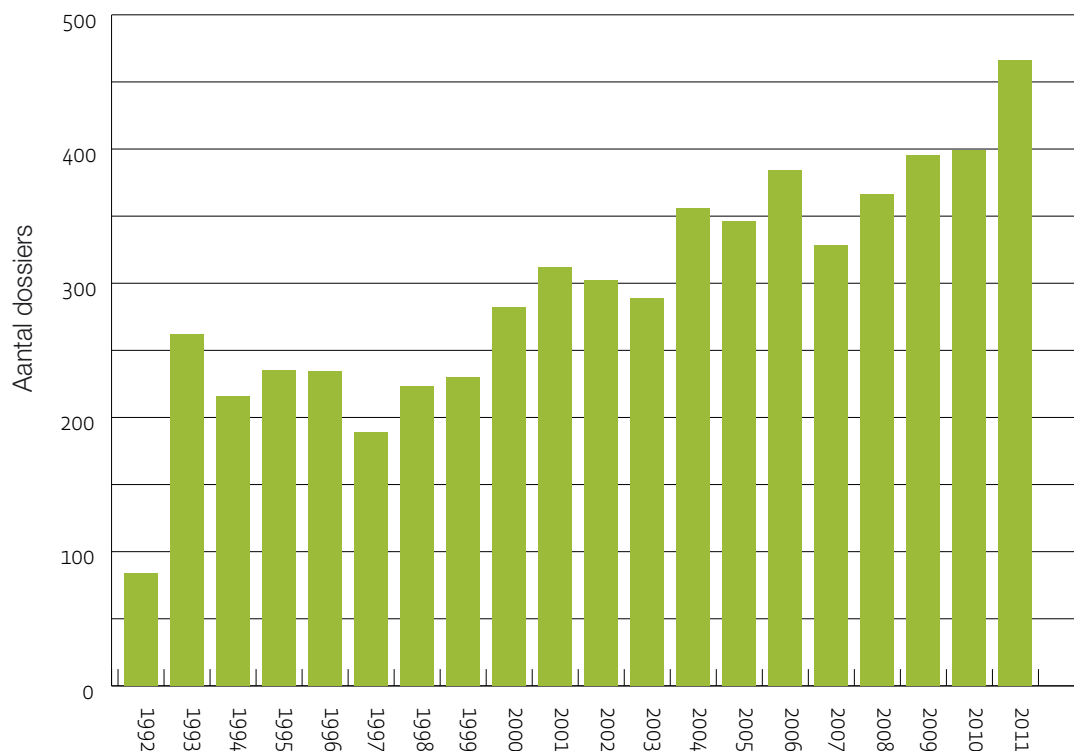
Uit metingen van de elektromagnetische straling uitgevoerd op 66 sites bleek dat in 10,6% van de gevallen de geldende normen (0,024 W/m² bij 900 MHz) werden overschreden.

VERDELING VAN DE KLACHTEN

EVOLUTIE VAN HET AANTAL KLACHTEN

Geluidshinder blijft de voornaamste klachtenbron binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

We merken op dat het aantal overschrijdingen van de Brusselse geluidsnormen door vliegtuigen sinds 2007 systematisch afneemt (namelijk 5.302 in 2011). Die da-

ling is in het bijzonder waarneembaar voor nachtluchten waarvoor een proces-verbaal wordt opgesteld. Meerdere arresten van de Raad van State uit 2011 bevestigen niet alleen de normen maar net zo goed de administratieve boeten en de procedure die werd toegepast om die inbreuken vast te stellen.

Beheer van dringende problemen

Bij onverwachte gebeurtenissen die ernstige milieu-hinder kunnen veroorzaken, stelt de Milieupolitie onmiddellijk de eventuele inbreuken vast en neemt zij maatregelen die de schade moeten beperken en/of herstellen.

In 2011 trad de Milieupolitie op voor:

- ▶ 16 gevallen van **lozing van koolwaterstoffen** in rioleringen en **geurhinder in woningen** door het vullen van stookolietanks of het renoveren van rioleringen door middel van styreenbekleding;
- ▶ 3 gevallen van **luchtverontreiniging** veroorzaakt door verbrandingsinstallaties (verwarmingsetels, motoren,...);
- ▶ 2 gevallen van **verontreiniging van oppervlaktewater** (vijver, Zenne);
- ▶ 2 **branden**;
- ▶ 1 geval van **bodemverontreiniging** door overstroming van een stookolietank tijdens het vullen.

Processen-verbaal en administratieve boeten

Leefmilieu Brussel, de gemeenten, de politie en andere Brusselse instellingen zijn gemachtigd om processen-verbaal op te stellen als er milieuovertredingen worden vastgesteld. Beslist de Procureur des Konings om geen vervolging in te stellen, dan nog kan Leefmilieu Brussel de overtreders een administratieve boete opleggen.

AANTAL PROCESSEN-VERBAAL EN ADMINISTRATIEVE BOETES IN 2011

	Op gemeenteniveau	Op niveau van Leefmilieu Brussel Geluidshinder zonder vliegtuigen	Op niveau van Leefmilieu Brussel Geluidshinder door vliegtuigen
Aantal processen-verbaal zonder administratieve boete (AB)	166	49	13
Aantal processen-verbaal met administratieve boete (AB)	103	55	229
Bedragen in euro	67.672	62.320	1.522.551

3 STRATEGISCHE EN THEMATISCHE PLANNEN

3.1 HET AFVALPLAN

In Brussel wordt elk jaar ongeveer 2 miljoen ton afval geproduceerd. Voor de productie van dit afval waren energie en grondstoffen nodig en ook de inzameling en recyclage vereisen energie. Bovendien zorgt de verbranding van het niet-gerecycleerde afval eveneens voor verontreiniging. Dit alles betekent een belangrijke verspilling voor de maatschappij, zowel vanuit ecologisch als vanuit financieel oogpunt. Daarom zijn en blijven afvalvermindering en -preventie een cruciale opdracht. Brussel heeft immers nog altijd een enorm potentieel voor afvalvermindering en dat zowel bij gezinnen als bij openbare instanties en ondernemingen.

De doorvoering van het 4de Afvalplan

Het in maart 2010 goedgekeurde 4de “plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen” werd verder doorgevoerd.

Huishoudelijk afval

Een belangrijk deel van het 4de Afvalplan betreft het **voorkomen** van afval en het ter zake bewustmaken van de bevolking. In die optiek heeft Leefmilieu Brussel aan verschillende Europese projecten deelgenomen :

- ▶ De “Europese Week van de Afvalvermindering (EWAV)” (zie verderop).
- ▶ Het Pre-Waste-project (coördinatie van de gegevensvergaring en het online zetten op de site www.prewaste.eu van goede preventiepraktijken).

- ▶ Het GreenCook-project (omkadering van vijf scholen en 10 grootkeukens in hun strijd tegen voedselverspilling).

De continue activiteiten ter bevordering van het **composteren** bij het grote publiek werden verdergezet, en gaan nog steeds uit van dezelfde principes (netwerk van compostmeesters, opleiding van de bevolking, projectoproep wijkcomposteren).

Wat **hergebruik en kleine herstellingen** betreft, vervolgde Leefmilieu Brussel haar steun aan de sociale economie die zich toelegt op hergebruik (Terre, Spulenhulp, Oxfam Solidariteit, La Poudrière, Emmaüs, het Leger des Heils, Giga Services). De toelage aan de vereniging “Ressources” werd hernieuwd zodat de coördinatie van de verenigingen uit deze sector kan worden voortgezet.

Wat het **beheer van gemeentelijke afvalstoffen** betreft, zette Leefmilieu Brussel haar steun aan de netwerken van het afvalstoffenbeheer voort via onder meer de toekenning van een subsidie aan de 4 gemeenten met een containerpark. Anderzijds wordt gewerkt aan een ondersteunende strategie voor de ontwikkeling van nieuwe containerparken.

Verpakkingsafval

In het kader van het samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval werden verschillende acties, medegefinancierd door Fost Plus, gevoerd:

- ▶ voortzetting van de acties voor het sorteren van afval in de groene ruimten;
- ▶ vervolg van de acties inzake duurzame evenementen (facilitator duurzame evenementen, outsourcing van de verhuurservice van herbruikbare drinkbeker en voltooiing van het gedeelte “groene ruimte” van het handvest “duurzame evenementen”...);
- ▶ organisatie van de campagne “Zet je vuilniszak op dieet” en voorbereiding van de campagne rond voedselverspilling via de verspreiding van een “pannenlikker” voor de gezinnen;
- ▶ online zetten van het vereenvoudigde instrument voor milieu-impactanalyse voor verpakkingen

ontwikkeld door Fost Plus en ingehuldigd tijdens de “Europese Week van de Afvalvermindering”;

- ▶ ontwikkeling van een vereenvoudigde diagnose van de verpakkingssystemen om de preventieacties van de ondernemingen na te gaan;
- ▶ start van een vergelijkend onderzoek van de inspanningen ter preventie van verpakkingen per distributiesector en per land;
- ▶ organisatie van een colloquium betreffende de economische instrumenten die Europa hanteert en hun impact op de preventie aan de bron.

Industrieel afval en specifieke afvalstromen

Met het oog op de invoering van een circuit voor het hergebruik van bouw materiaal (zie Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu) werden in 2011 twee projecten opgestart: het eerste betreft het opstellen van een gids voor het hergebruik van bouw materiaal (inclusief

de ontmanteling ervan) op basis van de ervaringen van pilootprojecten op bouwplaatsen. Het tweede stelt een reeks interventiedomeinen voor het activeren van het circuit en een vereenvoudigde afstemming tussen de vraag naar en het aanbod van tweedehands bouwmaterialen voor. De resultaten hiervan worden verwacht in 2012-2013.

Verdere terbeschikkingstelling van een adviseur afvalstoffen die de ondernemingen begeleidt in hun programma collectief afvalbeheer.

Verdere contacten met de privésector en de gemeenten voor een mogelijke terugname van asbestafval van particulieren.

Terugnameverplichtingen

Kenmerkende gebeurtenissen in 2011 betreffende de terugnameverplichtingen:

- ▶ de **herziening van het besluit terugnameverplichting van 2002** om de verantwoordelijkheden

tussen de verschillende actoren van de keten (beheerorganismen, producenten van producten, afvalproducenten) op te helderen;

- ▶ de **sturing op Europees niveau van het herschrijven van de nieuwe Europese richtlijn betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur** met het oog, onder meer, op het verbeteren van de samenwerking tussen de Lidstaten;
- ▶ de **deelneming aan de onderhandeling en/of de uitvoering van de milieuovereenkomsten** specifiek voor:

- » Producten gebruikt in de fotografie: door een aanzienlijke daling van de gecommmercialiseerde fotografieproducten en dus van de teruggenomen hoeveelheden, wordt momenteel een afwijking op de terugnameverplichting van deze producten onderzocht.
- » **Industriële batterijen**: er werd een voorstel van overeenkomst opgesteld en aan een aanvullende juridische analyse onderworpen.
- » **Autobatterijen**: er werd een voorstel van overeenkomst opgesteld dat momenteel voor goedkeuring voorligt.
- » **Papier**: samen met de perssector werd een voorstel van overeenkomst voltooid; momenteel loopt nog een overeenkomst voor reclaimedrukkwerk.
- » **Voedingsoliën en -vetten**: dankzij een sensibiliseringsactie op initiatief van Valorfrit bij de inwoners van de 19 Brusselse gemeenten werd 76% meer opgehaald dan in 2010! Valorfrit startte eveneens een denkoefening met alle be-

trokken actoren over de nood aan een wettelijke terugnameplicht voor de afvalstromen met een positieve economische waarde.

- » De verpakkingen: Leefmilieu Brussel nam deel aan de activiteiten van de Interregionale Verpakingscommissie (IVC) en meer bepaald aan de goedkeuring van het nieuwe Val-I-Pac-akkoord.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering keurde in 2011 vijf milieuovereenkomsten over versleten banden, medicijnen, afgewerkte olie, afgedankte elektrische en elektronische apparatuur en afgedankte auto's definitief goed. Die worden vanaf 2012 van kracht.

3.2 HET LUCHT-KLIMAATPLAN

Jaarlijks wordt in Brussel bijna 30.000 ton gasvormige polluenten uitgestoten. Die stoffen zitten in de lucht die wij inademen en kunnen een rechtstreeks effect hebben op onze gezondheid. En dan hebben we het nog niet gehad over de 4 miljoen ton broeikasgassen. De acties van Leefmilieu Brussel zijn erop gericht de luchtkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van gasvormige polluenten waaronder broeikasgassen te verminderen: energiebesparingen in de woonomgeving, de tertiaire sector en vervoer, ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, enz. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan.

De doorvoering van het Lucht-Klimaatplan **Maatregelen betreffende het wegvervoer**

In het kader van het uitreiken van vergunningen werden maatregelen ten gunste van de mobiliteit uitgewerkt. Daarnaast werden andere acties gevoerd ter verbetering van de luchtkwaliteit:

- ▶ De site www.ecoscore.be werd bijgewerkt zodat ieder voertuig vanuit milieuoogpunt kan worden beoordeeld.
- ▶ Doorvoering van het besluit "Schone voertuigen" dat met name de diensten van het Ministerie, van de autonome overheidsinstanties en lokale overheden een ecoscorecriterium bij iedere aankoop van dienstvoertuigen oplegt.
- ▶ Informatiecampagnes in het kader van de doorvoering van het noodplan bij verontreinigingspieken

(opleiding binnen ondernemingen, communicatie-campagne, verbetering van de internetsite,...).

- ▶ Analyse van de hervorming van de verkeersbelasting en de belasting op de inverkeerstelling om bij te dragen tot de daling van de PM- en NOx-emissie.
- ▶ Haalbaarheidsonderzoek voor de invoering van Low Emission Zones in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Maatregelen betreffende de ondernemingen

Leefmilieu Brussel zette verschillende acties op het getouw om de emissie van industriële activiteiten te beperken (uitstoot van Vluchtige Organische Stoffen).

De acties Lucht

De luchtkwaliteit in Brussel wordt gemeten sinds het einde van de jaren 1960. Het meetnet wordt beheerd door het Laboratorium voor Milieu-Onderzoek (LMO) van Leefmilieu Brussel.

De Regionale Cel voor Interventie bij Binnenhuisvervuiling (RCIB) die binnen het LMO werd opgericht, reikt artsen een diagnosehulpmiddel aan wanneer ze een gezondheidsprobleem vermoeden veroorzaakt door de woonomgeving van hun patiënten. Het laboratorium analyseert chemische componenten en stelt acties voor om de toestand te verbeteren.

Leefmilieu Brussel ging door met het inventariseren van atmosferische uitstoot. De emissie wordt berekend op basis van het energieverbruik, en op basis van gegevens die zowel het verkeer als de gewestelijke economische activiteiten beschrijven. De uitstoot wordt niet gemeten maar berekend op basis van een internationaal wiskundig model dat samen met het wetenschappelijk onderzoek evolueert.

Leefmilieu Brussel ging ook door met het modelleren van de luchtkwaliteit (cartografie van de bronnen van luchtverontreinigende stoffen en van de luchtkwaliteit).

De Klimaatacties

In het kader van de doorvoering van het Protocol van Kyoto en van de Europese richtlijn National Emission Ceiling (NEC) inzake luchtverontreiniging moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- ▶ de impact evalueren van zijn huidige en toekomstige beleid om de gewestelijke doelstellingen aangaande de daling van de uitstoot van broeikasgassen en van luchtpolluenten bedoeld in NEC I (VOS, SO₂, NO_x, NH₃) te behalen;
- ▶ de toekomstige onderhandelingen tussen de gewesten en/of met de federale overheid voorbereiden rond de emissieplafonds voor de verontreinigende stoffen bepaald in NEC II en rond de doelstellingen voor de “post-Kyoto”-daling van de uitstoot tegen 2020.

De betrokkenheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij verschillende stadsnetwerken (Pact van de Burgemeesters, Mexico City Pact) gaf het klimaatbeleid een boost: het Plan “Vers une Région de Bruxelles-Capitale pauvre en carbone à l’horizon 2025” kreeg groen licht; het herneemt de essentie van het huidige energie- en klimaatbeleid. Ook het online zetten van de strategie “Brussel Duurzame Stad” en van de opname van de gewestelijke broeikasgasinventarissen in het Koolstofregister leverden Brussel de titel op van voortrekker in de strijd tegen de klimaatverandering.

Daarom werkte Leefmilieu Brussel een mathematisch model uit dat de atmosferische uitstoot veroorzaakt door energiebronnen tot in 2020 projecteert.

De Energieacties

Leefmilieu Brussel ziet toe op de jaarlijkse opstelling van de “energiebalans”, en op de analyse en interpretatie van de gegevens, de verspreiding van informatie en op de interne en intergewestelijke coördinatie ter zake. Deze balans bevat een verzameling van de energiestatistieken sinds 1990.

De acties die een daling van het energieverbruik van gebouwen en een bevordering van hernieuwbare energie voorstaan, kenden ook een vervolg (zie “Duurzaam beheer van energie en gebouwen”).

Naar een geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan

De uitdagingen op het vlak van “lucht-klimaat-energie” blijven belangrijk en kunnen pas worden aangegaan mits een sterke politieke ambitie die steunt op de voorbeeldrol van de overheden, een versterking van de reglementering en van de financiële middelen en een steeds betere integratie inzake de behandeling van de problemen op het vlak van lucht-klimaat-energie en ecoconstructie. Deze acties zullen parallel moeten verlopen met de mobilisatie van de Brusselse bedrijven om hun aanbod van milieuvriendelijke banen uit te breiden.

De vereiste maatregelen voor het verbeteren van de luchtkwaliteit, in de strijd tegen klimaatveranderingen

en voor een zuiniger energiebeleid, zijn dus meer dan ooit complementair. Dit vertaalt zich in een geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan waaraan momenteel de laatste hand wordt gelegd.

3.3 HET GELUIDSPLAN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een dynamisch en aantrekkelijk stadsgewest met een heleboel economische activiteiten, een zich uitbreidend aanbod van ontspanningsmogelijkheden en tal van communicatie- en vervoersmiddelen. Deze eigenschappen, die van Brussel een aantrekkelijke stad maken, gaan onvermijdelijk gepaard met het nodige lawaai. Als dit lawaai buitensporige vormen aanneemt en storend wordt, spreken we van geluidshinder. Die kan een impact hebben op de levenskwaliteit en zelfs op de gezondheid van de inwoners van de stad. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat 1 Brussels gezin op 5 zijn woonplaats lawaaiërig vindt en dat 1 Brussels gezin op 2 ontevreden is over de geluidsomgeving in het Gewest. De grote uitdaging bestaat bijgevolg in het verzoenen van de behoeften aan levenskwaliteit van de inwoners van Brussel met de economische en sociale activiteiten en de mobiliteitsbehoeften die inherent zijn aan een grootstad.

De doorvoering van het Geluidsplan 2008-2013

De interne werkgroep van Leefmilieu Brussel die in 2009 werd opgericht om de staat van vordering van de voorschriften van het Plan op te volgen, zette haar activiteiten voort.

Kadasters en strijd tegen de geluidshinder

De opstelling van de geluidskadasters

Leefmilieu Brussel beheert meerdere cartografiemoedellen. Die maken het mogelijk een diagnose te stellen van de geluidshinder veroorzaakt door de transportmiddelen: bestaande, geplande en verbeterde situatie.

Meer bepaald werd het geluidskadaster van vliegtuigen geactualiseerd dankzij een nieuwe software voor modellering. Gelijktijdig werd ook de cartografie van geluid veroorzaakt door de industrie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verder uitgewerkt.

Strijd tegen de geluidshinder veroorzaakt door het vervoer over land

De opvolging van de milieuovereenkomsten die met de NMBS en de MIVB werden gesloten, gebeurde via jaarlijkse begeleidingscomités, opvolging van de klachten, uitwisseling van gegevens.

De continue acties, meer bepaald de contacten met Mobiel Brussel en het BROH in het kader van concrete projecten voor de aanleg van wegen, de opvolging van de begeleidingscomités, de doelgerichte adviezen in het kader van effectenstudies, overlegcomités, studie van gewestplannen, vaststellingen vóór en na werken, werden verzekerd.

De opdracht toevertrouwd aan het BRAT (Bureau de Recherche et Aménagement du Territoire) betreffende het onderzoek van de stille zones, conform de Europese Richtlijn 2002/49/EG en het Geluidsplan liep in 2010 ten einde. Leefmilieu Brussel heeft intussen een globaal beeld van de verdeling van de stille zones, rustige zones en blinde vlekken op het niveau van het Gewest. De strategische acties voor de ontwikkeling en de bescherming van de stille zones moeten de stille zones voor iedereen toegankelijk maken. Dat onderzoek wordt aangegrepen als strategische diagnose in het kader van het toekomstige GPDO (Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling).

Door de voortzetting van deze acties en de opvolging van de partnerschappen met de belangrijkste beheerders van de transportinfrastructuren (Mobiel Brussel, NMBS, MIVB en de gemeenten) kon een concreet antwoord worden geboden op de problemen die door de bevolking werden aangekaart en kon er ook voor worden gezorgd dat er rekening werd gehouden met de geluidshinder in de lopende projecten.

Klachtenbeheer en gemeenschappelijk portaal

Wat de “klachtenbehandeling” (in de ruime betekenis) betreft, was een interne denktank actief naar aanleiding van de oprichting van een observatorium en een gemeenschappelijk portaal rond geluidsklachten. Dat zou in 2012 moeten uitmonden in de creatie van een “geluidsportaal”.

Specifiek lawaai (bouwplaatsen, sirenes en nachtelijke activiteiten)

Het voorontwerp van besluit betreffende lawaai en trillingen van werken werd voor raadpleging voorgelegd aan de voornaamste vertegenwoordigers van de sectoren.

In 2012 moeten de laatste knopen worden doorgehakt en het voorontwerp definitief worden goedgekeurd.

Speciaal voor de problematiek van het lawaai van sirenes en als vervolg op de werkgroep die Leefmilieu Brussel in 2009 oprichtte met de vertegenwoordigers van de voornaamste hulpdiensten, werden verschillende acties onderzocht en contacten gelegd met het Kabinet van de Minister bevoegd voor de BHDBDMH

(Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp).

Het Instituut zette haar denkoefening voort rond de invoering van handvesten van goed nabuurschap; dit jaar werd voornamelijk ervaring vergaard.

Gebouwen

Leefmilieu Brussel stuurde een bestek rond voor de opstelling van een leidraad beste (akoestische) praktijken in het kader van de renovatiepremie.

3.4 EEN GEWESTELIJKE STRATEGIE “LEEFMILIEU – GEZONDHEID”

Ons hele leven lang worden we blootgesteld aan uiteenlopende elementen die onze gezondheid beïnvloeden: lucht, lawaai, onze verplaatsingen, de producten die we gebruiken, onze voeding, enz. Samengevat: ons leefmilieu beïnvloedt onze gezondheid! Leefmilieu Brussel vergaart informatie over de impact van het milieu op onze gezondheid, doet vaststellingen en voert interventies uit om de gevolgen voor onze gezondheid van binnenhuisvervuiling te verminderen, ondersteunt eerstelijnsprofessionals en de ontwikkeling van instrumenten opdat zij binnen hun praktijken meer aandacht zouden hechten aan de milieuparameters.

Sinds 2000 geeft de expertisepool “gezondheid – leefmilieu” concreet gestalte aan meerdere projecten die zowel regionale als plaatselijke actoren mobiliseren. Die projecten dragen bij tot het verwerven van

kennis, tot de ontwikkeling van instrumenten om reflexen bij professionals aan te kweken en tot de integratie van doelstellingen aangaande de volksgezondheid in acties die het Instituut rond leefmilieu en energie organiseert:

- ▶ identificeren en onderzoek van volksgezondheidsgegevens: oriëntering in de thematische plannen, evaluatie van de gezondheidsrisico's door blootstelling aan luchtverontreiniging en opvolging van de impact van de blootstelling aan formaldehyde, koolstofmonoxide, lood en fijne deeltjes (PM₁, PM_{2,5} en PM₁₀) ter ondersteuning van de beslissingsprocessen van de deelnemende steden aan meer bepaald het APHEKOM-project (hart- en vaatproblemen door ultrafijne deeltjes en meer

bepaald de impact op de gezondheid door de nabijheid van het verkeer) www.aphekom.org;

- ▶ identificeren van problemen van binnenhuisvervuiling die gevolgen hebben voor de gezondheid in woningen en andere leefruimtes: tussenkomst in de Brusselse woongelegenheden en crèches, ondersteuning van professionals uit de sociale en gezondheidssector bij het informeren van de bewoners, financiële ondersteuning van de vereniging “Habitat Santé” om tegemoet te komen aan de bekommernissen van de inwoners;
- ▶ instrumenten voor het sensibiliseren en voor de opleiding van professionals uit de gezondheids- en sociale zorg op gebied van wonen: valoriseren van goede praktijken aangetoond tijdens een onderzoeksactie naar advies voor bewoners, opstellen van thema-

In 2011 werden de resultaten van de onderzoeken naar binnenhuisvervuiling door de groene ambulance van Leefmilieu Brussel (RCIB) in 24 Brusselse crèches en de vaststellingen tijdens

het experimentele onderzoek naar de “doeltreffendheid van schoonmaak- en ontsmettingsproducten op basis van globale bacteriële indicatoren”, aan het College van Kinderartsen van het ONE voorgesteld. Er werden heel wat vragen gesteld rond de noodzaak om het desinfecteren van opvangplaatsen al dan niet te bevorderen; besloten werd dit alles in onderlinge samenwerking te onderzoeken.

fiches rond milieugebonden aandoeningen, situaties van blootstelling en verontreinigende stoffen die een probleem vormen voor de gezondheid;

- ▶ deelneming aan partnerschappen en stadsnetwerken i.v.m. gezondheid: opvolging van ervaringen van bewonersgroepen die werken rond de verbetering van de gezondheid in de stad, financiële steun aan de vereniging "Brussel, Gezond Stadsgewest" op initiatief van de Wereldgezondheidsorganisatie.

In het kader van de doorvoering van het Nationaal Actieplan Milieu en Gezondheid (NEHAP) ondersteunde Leefmilieu Brussel de integratie van de Brusselse prioriteiten in de lopende acties door actief deel te nemen aan de nationale coördinatieceel Leefmilieu en Gezondheid.

3.5 BEHEER EN SANERING VAN VERONTREINIGDE BODEMS

Voor het beheer en de sanering van verontreinigde bodems hanteert Brussel een combinatie van instrumenten die een grotere rechtszekerheid nastreven, het principe "de vervuiler betaalt" versterkt, de economische realiteit integreert, de technische procedures verduidelijkt en de informatie toegankelijker maakt. Speciaal daarvoor werden verschillende ontwerpen van toepassingsbesluiten van de Bodemordonnantie van 2009 (financiële waarborgen, openbare onderzoeken,...) en een ministeriële omzendbrief (verwezenlijking van een verkennend bodemonderzoek vóór uitreiking van een stedenbouwkundige of milieuvergunning) opgesteld.

Er werden heel wat informaticatoepassingen ontwikkeld om de werkprocedures (ontvangst en verwerking van de onderzoeksrapporten in elektronisch formaat via Irisbox, volledige automatisering van de validatieprocedure van de inventaris van de bodemtoestand, verbetering van de automatische verwerking van de bodemattesten,...) te optimaliseren en te dematerialiseren.

Identificatie en behandeling van verontreinigde bodems

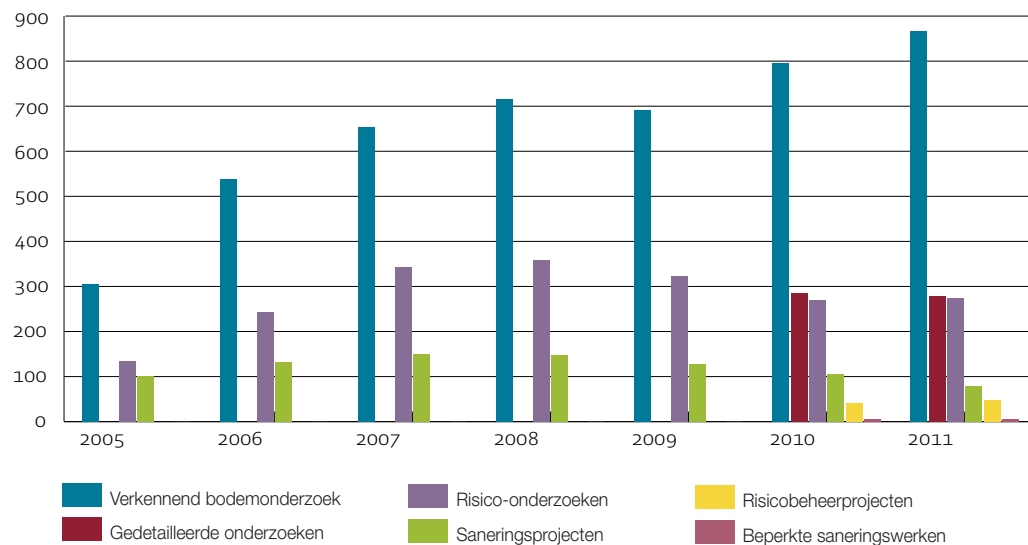
De risicoactiviteiten

Leefmilieu Brussel behandelde in 2011 866 verkennende bodemonderzoeken en aanvullingen daarop;

278 daarvan brachten een bodemverontreiniging (gedetailleerde onderzoeken) aan het licht, terwijl in 126 gevallen een verontreinigingsbehandeling werd gestart (sanering/risicobeheer). Het merendeel van deze onderzoeken en werkzaamheden gebeurde in het kader van de verkoop van terreinen (72 % van de dossiers). Met 3.928 geanalyseerde documenten werd het resultaat van 2010 met 20 % verbeterd.

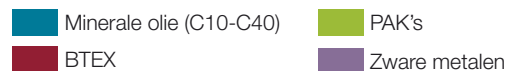
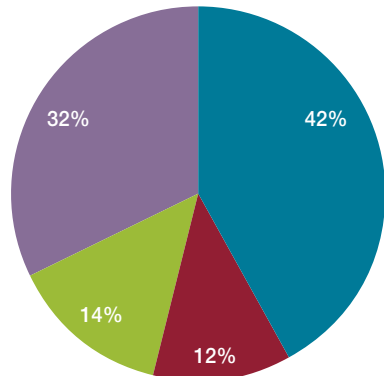
De verkennende bodemonderzoeken richtten zich op meerdere activiteitensectoren waaronder opslagplaatsen voor ontvlambare vloeistoffen (goed voor 38 % van de onderzochte sites), werkplaatsen voor het onderhoud van

EVOLUTIE VAN HET AANTAL ONDERZOEKEN "RISICOACTIVITEITEN VERSCHILLEND VAN TANKSTATIONS": 2005 TOT 2011

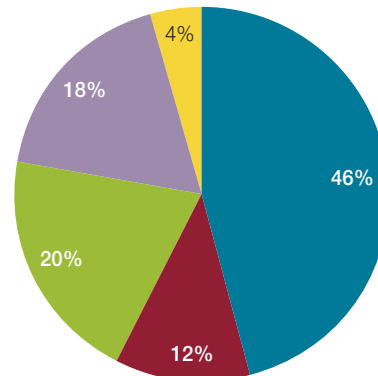

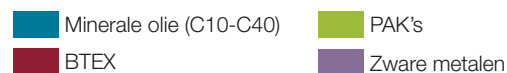
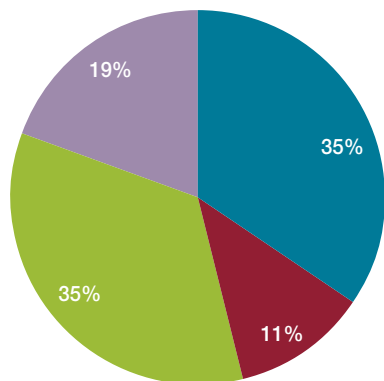
VERDELING VAN DE POLLUENTEN
IN DE BODEM (WOONGEBIED): 2005-2011

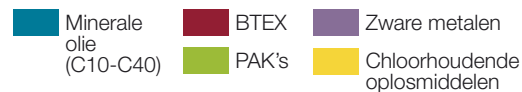
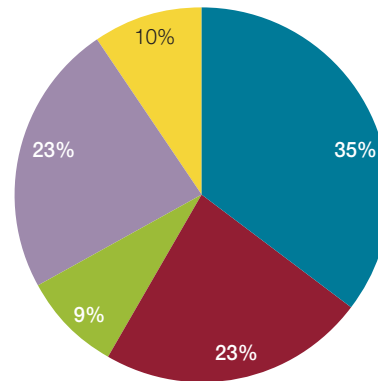
VERDELING VAN DE POLLUENTEN
IN DE BODEM (INDUSTRIEGEBIED): 2005-2011

VERDELING VAN DE POLLUENTEN
IN DE BODEM (PARTICULIERE ZONE): 2005-2011

VERDELING VAN DE POLLUENTEN
IN HET GRONDWATER: 2005-2011

voertuigen (19%), spuitcabines (9%), drukkerijen (5%), opslagplaatsen voor afvalolie (5%), opslagplaatsen voor gevaarlijke producten (5%) en metaalproductie (3%).

De meest verontreinigende risicoactiviteiten zijn metaalontvetting (56% van de onderzochte sites), chemische behandeling van metaal (53% van de onderzochte sites), opslagplaatsen voor afgedankte voertuigen (52% van de onderzochte sites), opslagplaatsen voor vernissen en verven (50% van de onderzochte sites), metaalproductie (49% van de onderzochte sites), opslagplaatsen voor afvalolie (44% van de onderzochte sites), spuitcabines (43% van de onderzochte sites).

Binnen de categorie van de verontreinigende stoffen blijven de koolwaterstoffen (minerale oliën, polycyclische aromatische koolwaterstoffen-PAK's en de monocyclische aromatische koolwaterstoffen-BTEX) de grootste boosdoeners (tussen 78 en 81%).

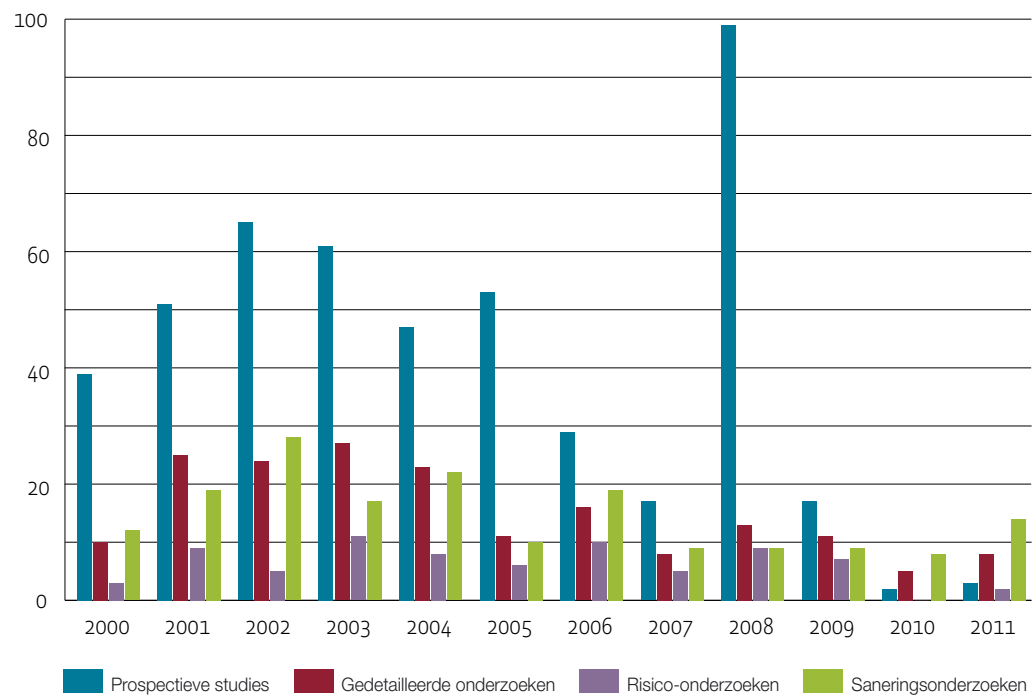
Het aantal gecontroleerde bouwplaatsen waar saneringen/risicobeheer plaatsvonden, ligt aanzienlijk hoger (165 controles) dan in 2010 (112 controles).

Tankstations

Leefmilieu Brussel ontving in 2011 3 prospectieve studies, 8 gedetailleerde onderzoeken, 2 risico-onderzoeken en 14 saneringsonderzoeken.

Van de 109 geëxploiteerde tankstations voldoen er 60 volledig aan de bepalingen van het besluit van 21 januari 1999 tot vaststelling van de uitbatingsvoorwaarden voor benzinstations.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL "BENZINESTATION"-ONDERZOEKEN VAN 2000 TOT 2011

De inventaris van verontreinigde of mogelijk verontreinigde sites

Bodemattesten en vrijstellingen

In toepassing van de wetgeving is de overdrager van een terrein of van een onderneming die risicoactiviteiten uitoefent, verplicht om de overnemer een bodemattest over te maken vóór de totstandkoming van de overeenkomst betreffende de vervreemding.

Het uitvoeringsbesluit dat de modaliteiten vastlegt van de vergoeding van de bodemattesten trad op 1 november 2010 in werking. Het legt het bedrag van de vergoeding vast op 30€ per bodemattest en per kadastraal perceel.

Zo ontving Leefmilieu Brussel een bedrag van **741.090€** voor de **24.648 uitgereikte attesten** in 2011 (+2% ten opzichte van 2010).

Met 3.268 lag het aantal toegekende vrijstellingen 57 % hoger dan het jaar voordien.

De validering van de inventaris

De inventaris van de verontreinigde of mogelijk verontreinigde sites is bedoeld om alle eigenaars en exploitanten van percelen waarvoor het vermoeden van verontreiniging bestaat (ongeveer 35.000 personen), de informatie te verstrekken over oppervlakte, kadastrale referenties, bestemming, huidige of vroegere risicoactiviteiten en hun exploitanten, eigenaars, bodemtoestandscategorie, eventueel uitgevoerde onderzoeken en werkzaamheden waarover Leefmilieu Brussel beschikt. De betreffende personen worden verzocht te reageren en de gegevens van Leefmilieu Brussel in voorkomend geval te betwisten vóór hun terreinen in de inventaris van de bodemtoestand worden ingeschreven. Zo tracht deze

informatiecampagne de burgers te sensibiliseren voor de problematiek van bodemvervuiling en te voorkomen dat eigenaars en exploitanten bij de verkoop van de terreinen of bij het opstarten van nieuwe activiteiten met onaangename verrassingen worden geconfronteerd.

Het valideren van de inventaris van de bodemtoestand startte op 1 januari 2011. 12.425 eigenaars en exploitanten werden over de bodemtoestand van 5.770 terreinen op de hoogte gebracht. In totaal werden 5.039 terreinen gevalideerd.

Toegang tot de inventaris

In 2011 ontvingen en verwerkten we 97 aanvragen voor inzage in de inventaris.

Partnerschap en communicatie

Om praktische problemen op te lossen die verband houden met het dossierbeheer en de doorvoering van

de uitvoeringsbesluiten van de Bodemordonnantie, werden regelmatig ontmoetingen belegd met de federaties van bodemverontreinigingsdeskundigen en notarissen. Ook de informatiecampagne voor ondernemingen kende een vervolg met artikelen in "Leefmilieu Brussel News", maar ook door de publicatie van teksten en andere praktische informatie op de internetsite van Leefmilieu Brussel.

Sinds 2001 komen de administraties van de drie gewesten van het land (OVAM voor Vlaanderen, l'Office wallon des déchets voor Wallonië en Leefmilieu Brussel voor Brussel) regelmatig samen om de balans op te maken van de evolutie op het vlak van wet- en regelgeving in de drie gewesten en om bepaalde wettelijke bepalingen op elkaar af te stemmen; daarbij wordt ook onderzoek uitgewisseld dat in een van de gewesten werd gevoerd en worden binnen technische groepen thema's besproken die de gewestgrenzen ruimschoots overschrijden (risicobeoordeling, keuze voor saneringstechnieken, financieringsmechanismen, enz.).

We vermelden graag dat het door Leefmilieu Brussel gevoerde beheer van verontreinigde bodems met belangstelling in het buitenland, waaronder Canada, Denemarken en Marokko, wordt gevolgd.

De financiële middelen

Premies voor onderzoek

Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 juli 2007 machtigt Leefmilieu Brussel pre-

mies toe te kennen voor het verrichten van onderzoek naar bodemverontreiniging. Tussen december 2010 en november 2011 werden **262 premies** toegekend voor een totaal bedrag van **416.949 €**, of een stijging met 20 % ten opzichte van 2010.

Steun bij de sanering van tankstations: Bofas

De vzw Bofas is belast met het beheer van de saneringsfondsen voor benzinstations; eigenaars en exploitanten van benzinstations in heel België die als verkooppunten voor het publiek worden uitgebaat, konden tot maart 2008 een beroep doen op deze vzw. De vzw wordt gecontroleerd en staat onder het toezicht van de Interregionale Bodemsaneringscommissie (IBC) waaraan het werkprogramma, de rekeningen en de activiteitenverslagen worden voorgelegd. De drie gewesten en de federale Staat zijn hierin vertegenwoordigd. De toegangsvoorwaarden tot het fonds werden in 2007 verbreed met een nieuwe periode voor het indienen van interventieaanvragen; het aantal door Bofas te saneren sites (gesloten stations waar Bofas werkzaamheden moet uitvoeren) verdubbelde nagenoeg (van 1.052 sites einde 2006 naar 1.964 momenteel voor de drie gewesten). De IBC verlengde in juni 2009 de erkenning van vzw Bofas tot in 2019.

In 2011 vatte Bofas de sanering aan van 19 tankstations, goed voor een totaal bedrag van 977.000 €.

STEUN BIJ DE BEHANDELING VAN WEESVERONTREINIGING: BRUSSELS GREENFIELDS

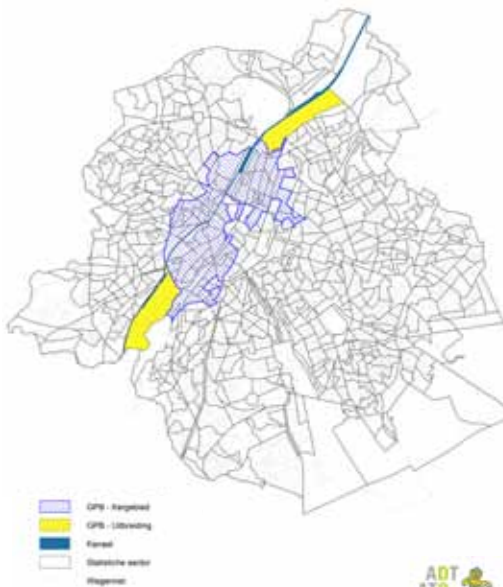
Dit programma kadert binnen het operationeel programma FEDER 2007-2013 van het Gewest. Dat beoogt het gewestelijk concurrentievermogen en de tewerkstelling te verbeteren door de ontwikkeling en de creatie van economische activiteiten te ondersteunen. In een periode van 5 jaar zal 15 miljoen euro worden uitgetrokken voor de sanering van 120.000 m² braakliggende verontreinigde terreinen; bedoeling is dat op die plaats een zestigtal bedrijven verschijnt die werkgelegenheid zullen scheppen en een voorbeeld zullen stellen op het vlak van energieprestatie.

In 2011 werden in het kader van het Greenfields-programma 6 projecten geselecteerd (1^e projectoproep) voor een totaal bedrag van 2,8 miljoen €.

Financiële waarborgen

In 2011 werd voor meer dan 37 miljoen euro aan waarborgen ten gunste van Leefmilieu Brussel aangelegd; de site van Audi Brussels alleen nam 32 miljoen € daarvan voor haar rekening. Wat het aantal waarborgen betreft, is ongeveer 60% geïnd op opbrengsten van verkoop en stortingen op rubriek-

Het Gebied Prioritair Belang

rekeningen van notarissen; 40% betreft bankwaarborgen aangelegd bij financiële instellingen. Het bedrag van de financiële waarborgen schommelt dagelijks aangezien bepaalde waarborgen worden vrijgegeven wanneer houders van zakelijke rechten hun verplichtingen naleven en andere, bij de verkoop van terreinen, weer worden aangelegd. Die waarbor-

gen kunnen op eerste verzoek worden vrijgegeven en hiermee kan Leefmilieu Brussel de vereiste onderzoeken en werkzaamheden in geval van tekortkoming van de partijen verrichten.

Het fonds Premaz

Onder leiding van Leefmilieu Brussel hervatte de werkgroep tot oprichting van een fonds voor de sanering van verontreinigingen door stookolietanks (Premaz) waar de drie gewesten en de federale Staat zetelen, haar gesprekken met de petroleumsector.

Hoewel er geen definitieve beslissing uit de bus kwam, zetten de partners de bakens voor de toekomstige onderhandelingen uit door de begrotingsramingen van de petroleumsector te analyseren.

Permanent fonds voor de sanering van weesverontreiniging

Teruggrijpend naar de ervaring met het Brussels Greenfields-programma, zette Leefmilieu Brussel de eerste stappen in het onderzoek naar de haalbaarheid van een permanent fonds ter ondersteuning van de behandeling van weesverontreiniging van bodems in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het permanente fonds beoogt de ondersteuning van natuurlijke en rechtspersonen bij de doorvoering van de behandeling van bodemverontreiniging op het hele grondgebied van het Gewest, ongeacht het projecttype. Dat haalbaarheidsonderzoek wordt in 2012 aangevat en loopt over een periode van 5 maanden.

3.6 DUURZAAM WATERBEHEER

Zelfs in onze contreien, waar het toch overvloedig aanwezig lijkt te zijn, staat water onder sterke druk. Afgezien van de intensieve landbouw, dragen ook de steden, de industrie en de gezinnen immers bij tot de verontreiniging ervan, zodat het eerst gezuiverd moet worden, vooraleer het opnieuw in de natuur kan terechtkomen en dit proces kost de gemeenschap handenvol geld! De waterlopen, waterpartijen en vochtige gebieden vormen rijke en gevarieerde ecosystemen waarvan het behoud omwille van biodiversiteit en landschappelijke en recreatieve waarde noodzakelijk is. Maar waterbeheer is ook belangrijk om overstromingen te voorkomen.

De doorvoering van de “Kaderordonnantie” Water De Europese Kaderrichtlijn Water

Deze richtlijn die op 20 oktober 2006 door een ordonnantie naar Brussels recht werd omgezet, heeft tot doel een verdere aftakeling van de waterkwaliteit tegen te gaan en de toestand van de aquatische systemen te behouden, ja zelfs te verbeteren. Ze verplicht de lidstaten een beheerplan in te voeren en periodieke rapporten over de vorderingen met de doorvoering daarvan op te stellen.

Leefmilieu Brussel ondernam heel wat stappen die bijdragen tot de doorvoering van de “Kaderordonnantie” Water:

- ▶ het voorleggen aan het publiek van het “Waterbeheerplan” en van het “Maatregelenprogramma”;
- ▶ de uitbreiding van het besluit “Boekhoudplan van de watersector voor de vaststelling van de reële

- kostprijs van water in het BHG” met de door de wateroperatoren toe te passen regels om de transparantie van de sector te verhogen;
- ▶ reflectie over de integratie van de milieukosten in de raming van de totale kostprijs van het water;
  - ▶ het bijwerken van het “register beschermde zones” met alle zones die een bijzondere bescherming vergen volgens de wetgeving betreffende oppervlakte- en grondwater, evenals het behoud van de habitats en soorten die rechtstreeks afhankelijk zijn van water. Dit register bevat naast een beschrijving van de zones en van de desbetreffende specifieke wetgeving, ook kaarten van die gebieden;
  - ▶ de omzetting van de richtlijnen 2008/105/EG betreffende het oppervlaktewater, en 2009/90/EG tot vaststelling van technische specificaties voor de chemische analyse en monitoring van de watertoestand.

De regering keurde het “Gewestelijk Plan voor Overstromingsbestrijding – het “Regenplan” – op 11 december 2008 goed (B.S. 09/02/2009). Dit plan, dat integraal deel uitmaakt van het Regionaal Waterbeheerplan (WBP), omvat acties op verschillende niveaus:

- ▶ acties om de ondoordringbaarheid van de bodems te verminderen (groene ruimten, tuinen, groendaken,...);
- ▶ vernieuwing van het rioleringsnetwerk en aanleggen van stormbekkens;
- ▶ aangepast beheer van bepaalde waterlopen en overstromingsgebieden wat de opslag van voldoende water mogelijk moet maken;
- ▶ het afbakenen van de zones met overstromingsrisico om de bouw- en stedenbouwkundige regels vast te leggen.

Het plan vormt daarnaast de gewestelijke toepassing van richtlijn 2007/60/EG “Beoordeling en beheer van overstromingsrisico’s”.

Leefmilieu Brussel vertegenwoordigde Brussel ook bij de Internationale Scheldecommissie.

De doorvoering van het “Regenplan”

De meeste projecten van Leefmilieu Brussel die verband houden met de doorvoering van het Regenplan werden voortgezet:

- ▶ onderzoek van de economische instrumenten die voor de doorvoering kunnen worden gebruikt;
- ▶ elektronische bijwerking van de atlas van het Brusselse hydrografische net van 1959-1964;
- ▶ ontwikkeling van een cartografie van de risicozones op basis van georeferencing van de interventies van de BHDBDMH;
- ▶ modellering van het hydrografische net.

Cartografie en modellering van het oppervlaktewater

Een precieze kennis van het hydrografische netwerk en zijn administratieve en wettelijke eigenschappen vormt een eerste onontbeerlijk element om een duurzaam beleid voor het beheer van het oppervlaktewater tot een goed einde te kunnen brengen.

De Atlas van de Brusselse Waterlopen van 1959-1964 wordt sinds 2008 geactualiseerd en geïnformeerd op basis van op het terrein verrichte metingen die per vallei worden georganiseerd. Vervolgens worden er simulaties ontwikkeld, die de afvloeiingen bij verschillende weersomstandigheden (droog weer, regen, storm) schetsen. Dit model is onmisbaar voor

het bepalen van de afmetingen van specifieke inrichtingen en de eventuele herprofilering van bepaalde waterlopen.

In 2011:

- ▶ Een campagne waarbij de overloop werd gemeten van vijf collectoren tussen het hydrografische net en het rioleringsnet, waarvan drie in de Zenne- en twee in de Woluwevallei, maakte het mogelijk om het volume overlopend water, de frequentie en de richting ervan te bepalen en de drempel te analyseren waarop het water volgens de pluviometrie begint over te lopen. De collector van de Nieuwe Maalbeek geldt wat het doorstroomvolume en de werkingsfrequentie betreft als belangrijke overloop. Om die reden werd een onderzoek naar het overlopende water op deze site gestart.
- ▶ Samen met de modellering van het hydrografische net van de Woluwe wordt ook de modellering van het gedrag van het afvalwater in de riolen en collectoren van de vallei voortgezet; dat gebeurt door VIVAQUA.
- ▶ De ijking van het hydrologisch model van de Geleytsbeek werd afgerond, terwijl in 2011 de constructie van het hydraulisch model werd gestart en in 2012 zou moeten worden voortgezet.
- ▶ Intussen werd ook de laatste hand gelegd aan het hydraulisch model van de Neerpedebeek en haar zijrivier, de Broekbeek, en werd een eerste gecombineerde hydraulische en hydrologische ijking uitgevoerd.

Monitoring van de waterkwaliteit

De bewaking door Leefmilieu Brussel betreft het grondwater, het oppervlaktewater en de lozingen van afvalwater. Daarnaast staat het Instituut ook in voor het toezicht op de naleving van de procedure voor de analyse van het voor menselijke consumptie bestemde water.

- ▶ Leefmilieu Brussel volgde verschillende studie-overeenkomsten met betrekking tot de **bewaking van de (fysisch-chemische en biologische) kwaliteit van het oppervlaktewater** op. Het Instituut voert verschillende periodieke metingen uit en toetst de resultaten aan de normen.
- ▶ Leefmilieu Brussel staat ook in voor de **kwantitatieve en kwalitatieve monitoring van het grondwater**: opvolging van het meetnet, gegevensverwerking, onderhoud van de apparatuur, scheikundige analyses, enz., en voor de **monitoring van de pluviometrie**: opvolging van het pluviometer netwerk (13 meetstations), onderhoud van de apparatuur, verwerking en validatie van de gegevens, enz.
- ▶ Daarnaast moet Leefmilieu Brussel ook toezien op de **kwaliteit van het voor menselijke consumptie bestemde water**; dit gebeurt in samenwerking met de Brusselse Intercommunale voor Waterdistributie (HYDROBRU).

Het Blauwe Netwerk

Het Blauwe Netwerk laat de natuurlijke hydrografische netwerken (opnieuw) tot hun recht komen en doet dat met drie doelstellingen voor ogen: het verzekeren van

de ontwikkeling van de biodiversiteit die verbonden is aan de aquatische milieus, het gebruik van de waterlopen als natuurlijke afvoerwegen voor regenwater en het verbeteren van de sociale functies (wandelen, visvangst, kanoën,...).

Leefmilieu Brussel staat in voor de heraanleg en het onderhoud van waterlopen van de eerste (Zenne en Woluwe gedeeltelijk) en van de tweede categorie, en van een veertigtal vijvers.

Met het oog op een gepast grondbeleid voor het herstel van het hydrografische netwerk werd de patrimoniale opmeting van de Brusselse waterlopen en vijvers voortgezet.

Afgezien van de gewone onderhoudswerkzaamheden werd in 2011 de klemtoon gelegd op volgende interventies: de herwaardering van de vochtige weiden van het moeras van Ganshoren, het verlengen van een spui van de Molenbeek onder het autostradecomplex van Groot-Bijgaarden, het herstel van twee tracés van de Molenbeek in Sint-Agatha-Berchem en in Jette, schoonmaak van een spui in de vallei van de Hollebeek-Leibeek, verlengen van de Geleytsbeek van de Keyenbemptstraat naar de parking Stalle te Ukkel, renovatie van een afvoer in een van de Mellaertsvijvers.

4 DE ONTWIKKELING, HET BEHOUD EN HET BEHEER VAN GROENE RUIMTEN EN BIODIVERSITEIT

4.1 BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN

De groene ruimten – parken, bossen, het Zoniënwoud, de particuliere tuinen, begraafplaatsen, sportvelden – nemen zowat de helft van de oppervlakte van het Gewest in. Ze dragen bij tot onze levenskwaliteit, tot onze gezondheid en tot de ontwikkeling van een belangrijke biodiversiteit. Die ruimten moeten echter doorlopend worden beschermd, heraangelegd, toegankelijker en aantrekkelijker worden gemaakt voor de inwoners van Brussel en dit overal in de stad. Het gedifferentieerde beheer van de groene ruimten zorgt ervoor dat de verschillende functies – sociale, recreatieve, educatieve, landschappelijke en ecologische – op harmonieuze wijze naast elkaar kunnen bestaan.

Tuiniers en wachters als basis van onze beheeractiviteiten!

De aanwezigheid en de dagelijkse tussenkomsten van tuiniers, wachters en gespecialiseerde teams (snoei-ers, netheid,...) zijn van essentieel belang voor de kwaliteit van onze groene ruimten en dus voor het imago van Brussel. Zij helpen zorgen voor een gevoel van veiligheid en tevredenheid bij de gebruikers van onze groene ruimten en dragen bij tot hun milieueducatie.

Het onderhoud door medewerkers van Leefmilieu Brussel en door aannemingen gebeurt volgens hoge kwaliteitsdoelen. Die omvatten principes van ecobeheer (geen pesticiden, brandstoffen die weinig verontreiniging veroorzaken, composteren...) en prestatienormen. Een treffend voorbeeld daarvan is het vernieuwen van

de Leopoldmasten en -lantaarns van het “Bonneviepark” en hun vervanging door masten met ledspots voor de hoogterverlichting van het speelplein.

Het toezicht en de animatie van de parken omvat niet alleen traditionele controle-, netheids-, bijstands- en informatietaken, maar ook een specifieke lokale en participatieve aanpak die elke site zijn eigen identiteit en originaliteit bezorgt.

In 2011 nam het aantal evenementen dat in de parken georganiseerd werd en waarvoor toelatingen en begeleiding door ons personeel nodig was, toe. Verder vergden meerdere stormen tijdens de vakantieperiode of het weekend dringende tussenkomsten.

Beheer van de collectieve moestuinen

Leefmilieu Brussel beheert 8 moestuinsites in parken. De oppervlakte ingenomen door moestuinen vertegen-

woordigt slechts 0,6% van het Brusselse grondgebied en neemt nog verder af. Slechts 0,9% van de door het Gewest beheerde groene ruimten wordt door moestuinen ingenomen. Door hun ligging binnen openbare groene ruimten bieden de moestuinen bovendien het voordeel van een min of meer stabiele bestemming.

Moestuinen zijn een “duurzame” vorm van bodemgebruik in de stad; ze bieden het publiek een ruimte voor het gezin, voor vrijetijdsbesteding, solidariteit, voedselproductie en een leerzame ruimte in een maatschappelijk, economisch en milieuvriendelijk perspectief. De (individuele of collectieve) voedselproductie kan ook zonder grond gebeuren, een opportuniteit die binnen een dicht stadsweefsel moet worden ontwikkeld.

De moestuinen die bewerkt worden, zijn verspreid over 6 gemeenten :

- ▶ Rood Klooster (Oudergem),
- ▶ Reigersbos, Tournay/Solvay (Bosvoorde),
- ▶ De Woluwe (Sint-Lambrechts-Woluwe),
- ▶ Zavelenberg, Oude perenboom (Sint-Agatha-Berchem),
- ▶ Keyenbempt (Ukkel),
- ▶ Tillensblok (Vorst).

De voornaamste acties in 2011 : organisatie van een projectoproep “collectieve moestuinen”, uitbreiding van de moestuinsite van de Keyenbempt in Ukkel, activiteiten in het kader van de netwerking van de collectieve en gezinsmoestuinen in Brussel, voorstelling van het netwerkproject, uitwisseling van ervaring en bezoek van een moestuin, opentuidagen van de collectieve en gezinsmoestuinen op de autoluwe dag, 10 deelnemende moestuinen, georganiseerde bezoeken, zaadbeurs en workshops waar tips kunnen worden uitgewisseld...

4.2 DE AANLEGWERKEN

De aanleg van groene ruimten is zowel vanuit het oogpunt van de voorbereiding van de diverse projecten, als wat de omvang van de hiervoor noodzakelijke investeringen betreft, een bijzonder ambitieus programma.

De Groene Wandeling

De Groene Wandeling is een lusvormig parcours van 63 kilometer dat de stadsparken, seminatuurlijke sites, natuurreservaten en bossen van de tweede kroon van het Brussels Gewest met elkaar verbindt. Ze biedt heel wat plaatsen voor ontspanning en recreatie en diverse mogelijkheden voor functionele verplaatsingen (zachte mobiliteit). Bovendien garandeert ze de duurzaamheid van de betrokken groene ruimten.

Sociale begeleiding van de aanlegprojecten

Voor de aanleg van parken op mensenmaat in de dicht bevolkte wijken hanteert Leefmilieu Brussel technieken

DE VERDERE AANLEG VAN DE GROENE WANDELING IN 2011

Jeugdparc in Jette, weg en bruggen van de groene wandeling in het Koning Boudewijnpark III te Jette, verlenging en toegang van de NMBS-wandeling in Oudergem, inhuldiging van het Horzelplein te Ukkel...

op het vlak van diagnose, dialoog en aanmoediging tot participatie, om de wijkactoren bij het project te betrekken. De socio-stedenbouwkundige studie is een van de middelen die worden gebruikt om de relaties tussen alle wijkactoren te begrijpen en hun verwachtingen te definiëren.

Het speelpleinnetwerk

Met het oog op de herschikking van de investeringen over de komende jaren in het kader van een

regionaal “speelpleinnetwerk” voltooide Leefmilieu Brussel een inventaris van de speelruimten, die het profiel van de gebruikers geeft, per site een diagnose stelt van de prioriteiten en een regionaal schema formuleert dat beantwoordt aan de verwachte bevolkingsaan groei.

Binnen dit kader werd de Bonnevispeeltuin in 2011 volledig vernieuwd en in mei 2011 ingehuldigd.

De andere aanlegwerken

Leefmilieu Brussel investeert ook in grote projecten om de onthaalcapaciteit te verbeteren. De restauratie van de Priorij van het Rood Klooster loopt stilaan ten einde. Er worden projecten uitgewerkt voor het Walckierspark (Schaarbeek), voor Thurn & Taxis, voor de restauratie van het Dudenpark (Vorst) en het park van Laken.

4.3 DE BESCHERMING VAN DE NATUUR EN VAN DE BIODIVERSITEIT

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest herbergt een biologisch patrimonium met een grote diversiteit. De openbare en private groene ruimten spelen een doorslaggevende rol in het behoud van deze biodiversiteit. De toenemende verstedelijking van de laatste braakliggende terreinen, het gebrek aan beheer bij de natuurlijke ruimten in privébezit, de aantasting van de natuurlijke habitats ten gevolge van de toenemende vraag naar recreatiemogelijkheden en de aanwezigheid van invasieve exotische soorten brengen bepaalde soorten Brusselse fauna en flora in gevaar. De grootste uitdaging voor Leefmilieu Brussel bestaat er dan ook in om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen, gezien de aanzienlijke ecologische, sociale en economische gevolgen hiervan.

De herziening van de “natuurwetgeving”

Sinds 2005 werkt Leefmilieu Brussel aan een grondige herziening van het wetgevende kader inzake natuurbehoud. Eind 2011 werd er een ontwerp van “kaderordonnantie” Natuur (samenvoeging van de ordonnanties van 1991 en 1995) in de 3de lezing door de Brusselse Regering goedgekeurd en aan het Parlement voorgelegd.

Het doel van deze “kaderordonnantie” is :

- ▶ de leesbaarheid, coherentie en toepasbaarheid van de Natuurwetgeving te verbeteren ;
- ▶ een stevige juridische basis geven aan de uitvoering van de Europese wetgeving in verband met het Natura 2000-netwerk, de bescherming van de fauna en flora en de implementatie van een echt beleid op het vlak van natuurbehoud door de uitwerking van een strategisch plan.

Opstelling van een verslag

en een strategisch plan “Natuur/biodiversiteit”

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is sinds 2009 betrokken bij een uitwisselings- en partnerschapsprogramma met verschillende steden wereldwijd, dat plaatselijke acties ten gunste van de natuur op het getouw zet. Het betreft het “Local Action for Biodiversity” (LAB)-programma van het ICLEI-netwerk (International Council for Local Environmental Initiatives).

Met de steun van het permanente LAB-team heeft Leefmilieu Brussel :

- ▶ een **rapport over de staat van de natuur** opgesteld bedoeld om het Brusselse beleid ter zake te sturen ;
- ▶ de basis gelegd van een **langetermijnstrategie** voor de lokale biodiversiteit en voor een actieplan ;

- ▶ een **participatief proces met de andere sleutelactoren van Brussel** opgestart (gemeenten, verenigingen, lokale overheden, enz.) voor het opstellen van het verslag over de staat van de natuur en het strategische plan "Natuur/biodiversiteit";
- ▶ een **schema voor het Brusselse ecologische netwerk opgesteld**; dit zal enerzijds een instrument ontwikkelen om de strategische keuzen cartografisch voor te stellen en anderzijds aanbevelingen formuleren voor het behoud en de herstructurering van een coherent en functioneel ecologisch netwerk.
- ▶ de voltooiing van de specifieke beheerplannen voor de 48 sites van de 3 "Speciale Beschermingszones" (SBZ);
- ▶ de indiening van tal van adviezen in het kader van de "specifieke" evaluaties van de effecten van de plannen en projecten die gevolgen kunnen hebben voor deze sites (vb. : waterwinning / de site van ADEPS, constructie van gebouwen / Paul Hymanslaan, bouw van parkings / Clinique St-Luc, renovatie en uitbreiding van het NIOOO, sanering van het vroegere Shell tankstation / Vorsteriesite, lozen van overtollig rioleringswater / Buysdellebos...);
- ▶ de opvolging van de staat van de soorten en de habitats in de Natura 2000-sites.

Doorvoering van het Natura 2000-netwerk

In 2011 werd de realisatie van het Natura 2000-netwerk voortgezet door:

DE EVOLUTIE VAN BRAAKLIKKEND LAND, EEN BOEIEND VOORBEELD VAN DE STUDIE ROND HET ECOLOGISCH NETWERK.

Terreinen die er na de afbraak van gebouwen of de stopzetting van landbouw- of industriële activiteiten verlaten blijven; braakliggend land is een resterende zone waar zich spontaan vegetatie van opmerkelijk grote biologische waarde ontwikkelt. Op heel wat plaatsen vervullen ze een informele recreatieve functie. Slechts 12,7% van het braakliggend land binnen het Brussels Gewest geniet de status van natuurbescherming.

De toenemende verstedelijking van de laatste stukken braakliggend land in de stad is een van de hoofdoorzaken van het verlies van natuurwaarde en biodiversiteit: tussen 1998 en 2008 ging 20 tot 25% van het bestaande braakliggend land teloor. De uitvoering van de urbanisatieplannen (Engeland, Avijlplateau, Thurn & Taxis) zal de komende jaren wellicht de laatste grote stukken braakliggend land doen verdwijnen.

De monitoring en het beheer van de fauna en flora

Naast het Natura 2000-netwerk *sensu stricto* voert Leefmilieu Brussel ook belangrijke inhoudelijke acties voor de opvolging (monitoring) en het beheer van fauna en flora.

Dit werk omvat studies en monitoring maar ook interventies op het terrein om de ontwikkeling van de habitats en de biodiversiteit te bevorderen, zoals dringende interventies naar aanleiding van klachten, de controle van dode dieren en van invasieve soorten, en fyto-sanitair toezicht. Dit monitoringwerk wordt uitgevoerd in samenwerking met wetenschappelijke instellingen, natuurverenigingen en andere vrijwilligers.

Enkele voorbeelden van **monitorings in 2011**: de levendbarende hagedis en de hazelworm; de Atlas van korstmossen en schimmels (macrofungi), bepaalde groepen zoogdieren (vleermuizen), watervogels die in het Woluwedal en in het Zoniënwoud overwinteren.

Leefmilieu Brussel zorgt voor een strikte opvolging en formuleert voorstellen tot aanpassing van de juridische aspecten die de natuur en specifiek de bescherming van fauna en flora betreffen (zie hoger). Ook de samenwerking met de gemeenten werd verder gezet, onder meer via de toekenning van subsidies voor het steriliseren van zwervkatten. Intussen

wordt ook een strategie uitgewerkt voor de strijd tegen invasieve exotische soorten (parkieten en wilde watervogels).

Het beheer van de natuurlijke sites

De natuurreservaten

Het verdere beheer van de natuurreservaten spitste zich toe op het behoud en het herstel van de biodiversiteit in het kader van de Habitatrichtlijn 92/43/EEG. De aandacht ging specifiek uit naar het behoud van holle bomen, het herstel van vochtige en open gebieden (zoals het Rood Klooster).

De samenwerkingsbanden met zowel de vzw CBN Vogelzang voor het beheer van het erkende natuurreservaat Vogelzang (maaïen, diverse adviezen), als met de CEBE voor de site Hof ter Musschen (beheer van houtgewassen en hagen) werden behouden.

Ook werd verder gewerkt aan de diversificatie van bepaalde bospercelen met de bedoeling de natuurlijke dynamiek te vergroten; zo werden hoofdzakelijk stammen en groepen uitgedund om de bosstructuur verder te diversifiëren en bepaalde soorten meer kans te geven.

Vochtige gebieden en waterpartijen

Ook werd de schoonmaak van waterlopen en hun omgeving verder aangepakt. Dit voorkomt overstromingen, zorgt voor een beter beheer van de vegetatie en verhoogt de ecologische en landschappelijke aantrekkingskracht van deze sites.

Voor 2011 verdient de hulp van de ecokantonniers van Leefmilieu Brussel bij het herstel van het Moeras van Ganshoren een speciale vermelding.

Ecologisch parkbeheer

Als volwaardig onderdeel van het geïntegreerd beheer van de regionale groene ruimten, wil het ecologisch beheer de biodiversiteit in de parken met een Natura 2000-statuut verder ontwikkelen, zonder afbreuk te doen aan de overige functies van deze ruimten. Dit meer natuurlijke, minder vervuilende en energie vriendelijker beheer bestaat er overwegend in bepaalde percelen te maaïen i.p.v. ze herhaaldelijk te scheren, de ecologische kenmerken ervan in stand te houden, en holle bomen en dood hout in de mate van het mogelijke te behouden. Die aanpak vindt meer en meer ingang in de beroeps cultuur van de verantwoordelijken voor het beheer van de regionale parken.

Dankzij het ecologisch herstel van de testgebieden, op de Kattenbergsite in Laken, slaagden we er bijvoorbeeld in de aanplanting te vrijwaren, zonder de konijnen systematisch uit te roeien. Gezien het succes, staat voor 2012 het volledige landschappelijke en ecologische herstel van de site op het programma.

Het woud

Het beheer

Leefmilieu Brussel neemt in eigen regie de meeste aspecten van bos- en woudbeheer voor zijn rekening en handelt daarbij overeenkomstig de beheerplannen:

beveiliging van bosranden, verrichting van aanplantingen, aanvulling, onderhoud en opruiming van aanplantingen, hameren, vellen van gevaarlijke of specifieke bomen, snoeien, enz.

Het hakken en uitdunnen voor de verkoop per opbod van percelen staand hout gebeurt door de privésector.

In 2011:

- ▶ werd ongeveer 200 ha bos gehamerd voor uitdunning en beveiliging en werd 15 ha oud beukenbos gehamerd voor regeneratie;

CONTROLE EN MONITORING WERPEN HUN VRUCHTEN AF!

In 2011 stelden de bosopzichters en boswachters belast met het toezicht op de bossen en wouden 66 waarschuwingen en 40 processen-verbaal op; dat is een daling met 50% ten opzichte van 2010.

- ▶ de bomen die tijdens het jaar werden gehamerd werden in oktober verkocht (verkoop met prijsafslag); in totaal gingen 15 loten beuk, eik, lork, den en diverse loofbomen van de hand (2.731 bomen – totaal volume van 4.663 m³) voor een bedrag van 378.630 €;
- ▶ er vond een tussentijdse audit van de opvolging van het FSC-certificaat plaats;
- ▶ de Veertiendaagse van het Zoniënwoud – een bewustmakings-/informatierally om het woud te beschermen, bracht 4.089 leerlingen van de 5de en 6de klas uit 83 basisscholen op de been. In het raam van de “Zoniënwoud”-campagne werd een aantal grootse acties op het getouw gezet (zie verder);
- ▶ in het Zoniënwoud werden 114 sportevenementen georganiseerd (veldlopen, joggings, oriëntatietoepen, mountainbikewedstrijden,...); in de andere Brusselse bossen waren dat er 11. Er namen meer dan 26.000 personen aan deel.

De studies

De diverse studies die de voorgaande jaren werden gestart, werden voortgezet: haalbaarheidsstudie voor een verbindingsbrug voor fauna, een regionale bosinventaris. De studie naar de aantasting door insecten, in het kader van het verdwijnen van de beuk, werd afgerond. Jaarlijks wordt de gezondheidstoestand van de bomen (beuk en eik) onderzocht en wordt de ree-enpopulatie gemonitord.

De inventarisering van opmerkelijke bomen is voltooid en zal later worden gevaloriseerd door de aanleg van een ontdekkingsparcours en de uitgave van een publicatie.

Momenteel ligt een nieuw beheerplan voor het Zoniënwoud ter bespreking voor. Het is de bedoeling de resultaten van de laatste studies (en dan vooral deze over de impact van de klimaatverandering op het woud) hierin te verwerken.

In het kader van de uitvoering van de structuurvisie Zoniënwoud keurden de drie gewesten een akkoord voor de ontwikkeling van een interregionale overlegstructuur goed dat inmiddels officieel ter ondertekening voorligt.

5 DUURZAAM BEHEER VAN ENERGIE EN GEBOUWEN

5.1 DE ONTWIKKELING VAN EEN TECHNISCHE EXPERTISE DUURZAME GEBOUWEN

Een van de missies van Leefmilieu Brussel is “de referentie” inzake milieuvriendelijke gebouwen met een voortreffelijke energieprestatie te ontwikkelen, door te geven en te coördineren. Het Instituut consolideert de technische expertise en waakt erover dat die via regionale opleidingen en seminars en een reeks vrijwillige instrumenten wordt overgedragen.

We vermelden onder meer :

- ▶ de actualisering van de Praktische handleiding voor de duurzame bouw en renovatie van kleine gebouwen ;
- ▶ de oprichting van een Opleidingspool voor het coördineren van het Brusselse beleid voor de opleiding inzake duurzame gebouwen ;
- ▶ de ontwikkeling van technische informatie dankzij feedback over ervaring met de projectoproep Voorbeeldgebouwen ;
- ▶ het opstellen, in het kader van de ontwikkeling van een label “duurzaam gebouw”, van een referentiekader voor labeling en certificering van duurzame gebouwen (kwantificeren van de duurzaamheid van gebouwen in de vorm van themagebonden scores waarmee een globale score voor het gebouw kan worden berekend) ;
- ▶ de realisatie van een vergelijkende synthese van de financiële, ecologische (met inbegrip van energie) en sociale kosten en baten van duurzaam bouwen (materialen, technieken, ontwerp, structurele keuzes, enz.).

5.2 DE ENERGIEPRESTATIE VAN DE GEBOUWEN (EPB)

In Brussel zijn de gebouwen (huisvesting en tertiaire sector) verantwoordelijk voor ongeveer 70% van het totale energieverbruik van het Gewest. Vandaag bestaan er echter betrouwbare concepten en technologieën die ons energieverbruik op een efficiënte manier kunnen verminderen. De Energieprestatie van Gebouwen – of EPB – heeft tot doel het energieverbruik, en dus ook de CO₂-emissies, van de gebouwen te verminderen en tegelijkertijd het binnenklimaat te verbeteren.

Leefmilieu Brussel zette zijn acties op het vlak van EPB voort:

► EPB-eisen

- » opstellen van wetteksten (doorvoering van de

Brusselse ordonnantie van 7 juni 2007) met het oog op de verplichting van een

EPB-aangifte voor alle nieuwe constructies;

- » organisatie van opleidingen van de EPB-adviseurs en de opleidingen “energieontwerp”;
- » informatieverstrekking aan architecten en andere professionals uit de bouwsector, alsook een EPB-helptdesk;
- » verbetering van de software voor de berekening van de energieprestatie, bestemd voor de EPB-adviseurs.

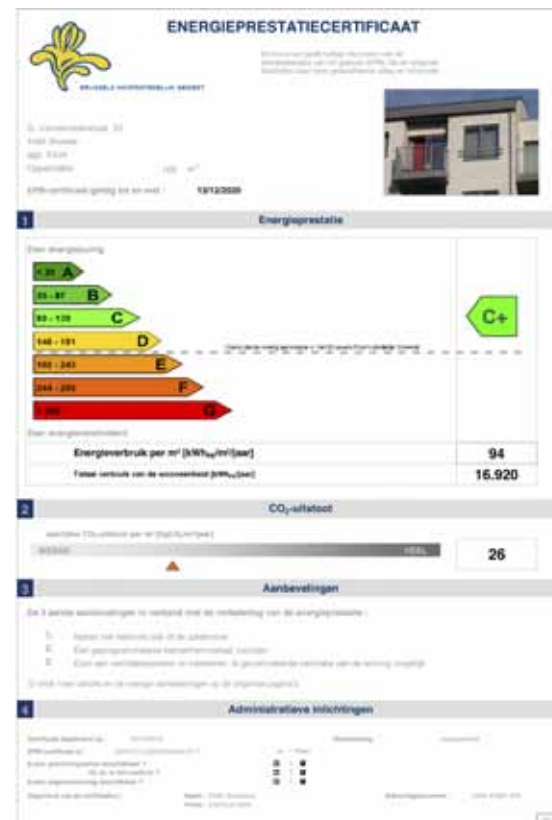
► EPB-certificatie

- » samenwerking met de andere gewesten om de berekeningsmethodes voor de certificatie van tertiaire gebouwen eenvormiger te maken;

DE EPB-RICHTLIJN

Richtlijn 2002/91/EG die de lidstaten van de Europese Unie oplegt een wetgeving betreffende de **Energieprestaties van Gebouwen** toe te passen werd bij ordonnantie van 7 juni 2007 naar Brussels recht omgezet; die ordonnantie berust op 4 grote pijlers:

- invoering van een berekeningsmethode om de EPB te bepalen;
- vastleggen van minimumeisen voor de prestaties waaraan alle nieuwe gebouwen, evenals de bestaande gebouwen die zware renovaties ondergaan, moeten voldoen;
- het verplicht maken van het EPB-certificaat bij de verkoop en verhuur van of voor nieuwe gebouwen en voor alle openbare gebouwen;
- invoeren van een systeem voor regelmatige inspectie van verwarmingsketels en airconditioninginstallaties in gebouwen, evenals de evaluatie van de volledige verwarmingsinstallatie wanneer die verwarmingsketels van meer dan 15 jaar oud omvat.

- » verbetering van de certificatiesoftware voor woningen en openbare gebouwen;

- voortzetting van een coherente strategie voor alle bestaande en toekomstige reglementaire stappen in verband met verwarmings- en airconditioninginstallaties.

Naast het onderzoek van 315 EPB-verklaringen in het kader van aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen, beheerde Leefmilieu Brussel 700 certificatie dossiers (verplicht bij vastgoedtransacties) voor kantoren met een oppervlakte van minder dan 500m² (sinds 1 mei 2011) en voor woningen (sinds 1 november 2011). De vankrachtwording van de verwarmingsreglementering op 1 januari 2011 resulteerde in de erkenning van 260 professionals en in de verwerking van attesten van periodieke controle en oplevering van nieuwe installaties.

5.3 DE AANMOEDIGING VAN EEN REG EN VAN DUURZAAM BOUWEN

Leefmilieu Brussel heeft er zich toe verbonden om de goede praktijken op het vlak van rationeel energiegebruik (REG) en de ontwikkeling van het duurzaam bouwen aan te moedigen, onder andere via een netwerk van gewestelijke facilitatoren, deelname aan beurzen, opvolging van het Brusselse systeem van energiepremies en de Plannen voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE).

Begeleiding van particulieren

In samenwerking met het Energiehuis (MEH) organiseerde het Instituut meerdere acties, evenementen en projecten om particulieren aan te zetten tot duurzaam

bouwen, met rationeel energiegebruik als belangrijkste drijfveer (zie "Communicatie").

Anderzijds kunnen de burgers via een lening met een intrestpercentage van 0% ook financiële steun krijgen voor de verwezenlijking van energiebesparende werkzaamheden in de woning.

Begeleiding van professionals

Leefmilieu Brussel biedt professionals een uitgebreide waaier van daadkrachtige diensten en instrumenten

ter bevordering van het REG en het duurzaam gebouw en trekt aanzienlijke bedragen uit als steun aan symbolacties. Voor 2011 vermelden we graag:

- ▶ de voortzetting van de **Plannen voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE)**, door de beheerders van de vastgoedparken in 8 gemeenten; 6 socialehuisvestingsmaatschappijen (goed voor 23.000 woningen met een oppervlakte van om en bij de 1,8 miljoen m²), de COCOF en instellingen uit de 6 netwerken van verplicht onderwijs;

Doel van het **Energiehuis (MEH)** is de Brusselse gezinnen:

- ▶ **permanent informatie en advies te verstrekken** inzake rationeel energiegebruik (REG), ecoconstructie (ecologisch materiaal, groendaken,...), hernieuwbare energie, reglementering en werkzaamheden ter verbetering van de energie- en milieuprestatie van de woningen;
- ▶ **proactief te begeleiden via huisbezoeken** rond gewoontes en beheer van de installaties, de identificatie van eenvoudig uit te voeren energierenovatiewerkzaamheden, door kleine rechtstreekse interventies, en desgevallend controle op de correcte uitwerking van de werkzaamheden en hun impact op het verbruik;
- ▶ een **technische, administratieve en financiële begeleiding**.

Het Huis bestaat uit een koepelstructuur (Leefmilieu Brussel) en plaatselijke structuren die afzonderlijk en autonoom voor het beheer instaan; ze hebben de juridische vorm van verenigingen zonder winst oogmerk (vzw). De plaatselijke structuren werden eind 2011 na een oproep voor kandidaatstelling geselecteerd.

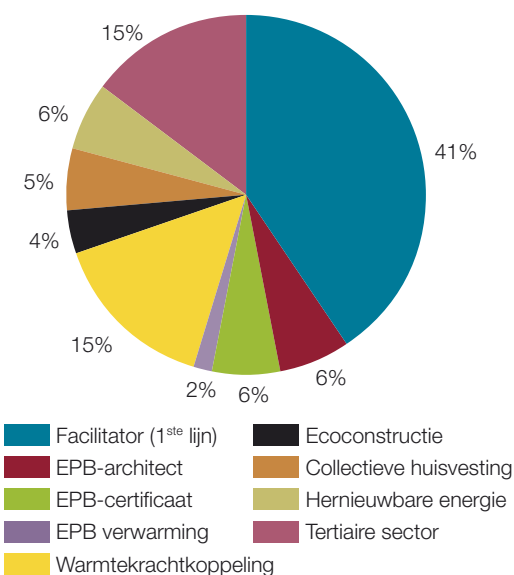

- ▶ de herstructurering van het aanbod van de diensten van facilitators binnen de “**Dienst Facilitator duurzame gebouwen**”; die dienst bestaat uit eerstelijns algemene adviseurs die kunnen rekenen op de steun van specialisten om meer gerichte vragen van verschillende domeinen te beantwoorden (EPB, tertiaire sector, collectieve huisvesting, warmtekrachtkoppeling, hernieuwbare energie, eco- en passiefbouw).
- ▶ de lancering van de 4de projectoproep voor het ontwerp en de uitvoering van voorbeeldgebouwen, goed voor een oppervlakte van 104.000 m².

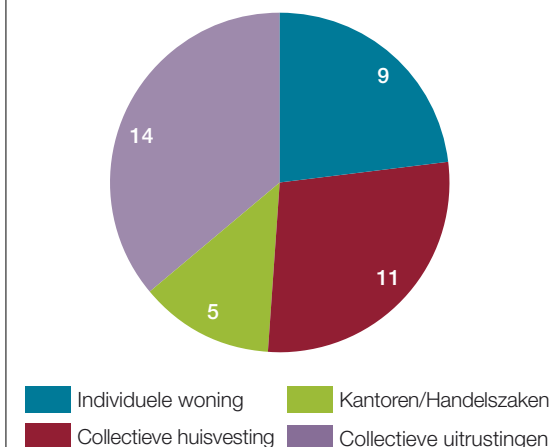
De premies

Via de budgetten voor “energiepremies” werden eco-efficiënte investeringen ook in 2011 verder gesteund, en wel voor een totaal bedrag van 11,9 miljoen €, alle premies samengenomen (tertiaire sector, collectieve huisvesting, passief en lage energie).

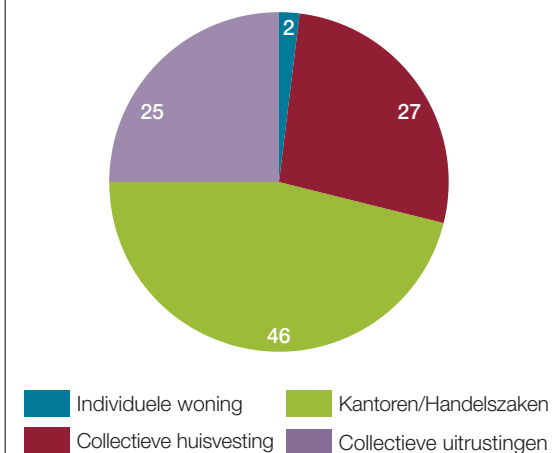
VERDELING VAN HET TYPE VRAGEN OVER HET GEHEEL VAN AANVRAGEN TUSSEN MEI EN DECEMBER 2011

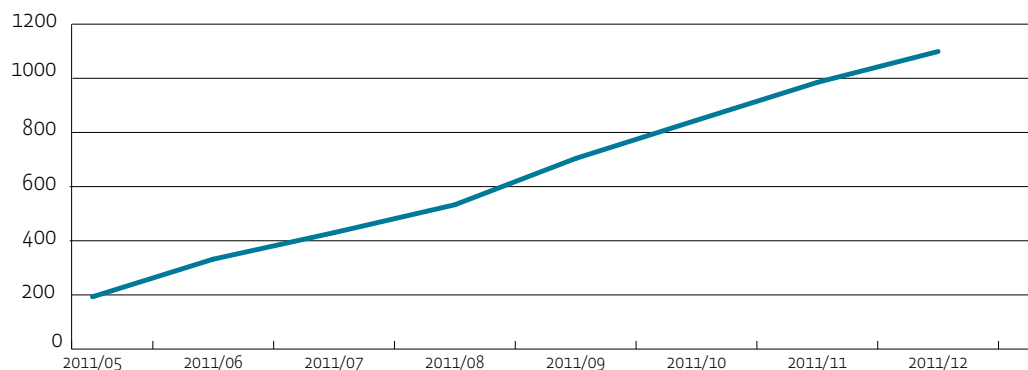
VOORBEELDGEBOUWEN 2011: AANTAL DOSSIERS PER SECTOR

VOORBEELDGEBOUWEN 2011: OPPERVLAKTE PER SECTOR (m²)

EVOLUTIE / SAMENVOEGING VAN HET TOTAAL AANTAL BEGELEIDINGEN TUSSEN MEI EN DECEMBER 2011

In samenwerking met de andere actoren legde Leefmilieu Brussel ook de voorwaarden vast voor de toekenning van de premies voor 2012, waarbij gezorgd werd voor een vereenvoudiging van de administratieve procedure.

5.4 BEVORDERING VAN HERNIEUWBARE ENERGIE EN WARMTEKRACHTKOPPELING

De zonnestraling op 1 m² dakoppervlak in Brussel vertegenwoordigt een energie-equivalent van ongeveer 100 liter stookolie. Zelfs in de stad is een rol voor hernieuwbare energie, zoals zonne-energie, weggelegd. En toch zijn die technologieën voor heel wat consumenten nog zo goed als onbekend. Hun ontwikkeling vergt verdere sensibiliserings- en informatieacties, de omkadering van professionals en particulieren, en gepaste financiële steunmaatregelen.

De informatie- en omkaderingsacties betroffen in 2011 prioritair het verlenen van bijstand, begeleiding en het informeren door de “Facilitator Specialist Warmtekrachtkoppeling” en de “Facilitator Specialist Hernieuwbare Energie”; er werd ook een “Expert Windenergie” aangesteld die intussen al 30 ondernemingen bereikte die in een windenergieproject op hun site of gebouw willen investeren.

Wat de ontwikkeling van nieuwe circuits betreft, startte Leefmilieu Brussel met een monitoring van grote thermische zonne-installaties en fotovoltaïsche en

geothermische systemen en met de analyse van het potentieel van warmtenetten gekoppeld aan biomassa warmtekrachtkoppeling.

5.5 VRIJGEMAAKTE ELEKTRICITEITS- EN GASMARKTEN

Vanaf 1 januari 2007 konden alle residentiële klanten hun elektriciteits- en aardgasleverancier kiezen. Op diezelfde datum trad de nieuwe ordonnantie tot organisatie van de gas- en elektriciteitsmarkten in werking. Een onafhankelijk controleorgaan ziet toe op de naleving van de wettelijke normen en kwaliteitsvereisten (BRUGEL). Het vastleggen en de algemene coördinatie van het beleid met betrekking tot de gas- en elektriciteitsmarkt blijft evenwel een aangelegenheid van Leefmilieu Brussel.

In die context trokken verschillende acties in 2011 de aandacht:

► secretariaat van en deelneming aan de Raad van Gebruikers van Elektriciteit en Gas, die verschillende actoren groepeerde actief op de gas- en

elektriciteitsmarkten: vertegenwoordigers van de verbruikers, vertegenwoordigers van de regionale raden, vertegenwoordigers van de professionele gas- en elektriciteitsactoren, enz.;

- samenwerking met verschillende actoren van de energiemarkt buiten de Raad van Gebruikers;
- opstellen van wetteksten (besluiten inzake toekenning, handhaving of schrapping van leveringsvergunningen, enz.);
- herziening van de ordonnanties tot regeling van de gas- en elektriciteitsmarkten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, na goedkeuring van een “Derde Energiepakket” op Europees niveau;
- subsidie aan de OCMW's voor het verstrekken van openbare diensten betreffende sociale begeleiding inzake energie;
- verdere organisatie van opleidingen-debatten rond het thema vrijmaking van de markten voor maatschappelijk werkers;
- omkadering en doorvoering van Sociale Begeleiding inzake Energie (SBE) door maatschappelijk werkers.

6 COMMUNICATIE

6.1 DE PROFESSIONALISERING

Het voornaamste doel van de communicatieacties van Leefmilieu Brussel blijft te komen tot een gedragswijziging en het engagement van de burger, de mogelijkheid voor eenieder om te streven naar een betere omgeving en een betere levenskwaliteit. Dat alles door middel van een interactieve, ludieke, positieve en niet-moraliserende communicatie.

Sinds enkele jaren kan Leefmilieu Brussel rekenen op de diensten van communicatiespecialisten (communicatieconsultant, agentschap voor het aankopen van mediaruimte, creatief bureau) voor het ontwerp en de uitvoering van de communicatiecampagnes voor het grote publiek. Door deze formule konden we al onze acties een grotere samenhang en een eenvormige stijl meegeven.

Sinds 2010 doet Leefmilieu Brussel beroep op een **agentschap gespecialiseerd in persrelaties** voor het maken van strategische keuzen, het verstrekken van advies en redactionele diensten.

6.2 TOEGANG TOT DE INFORMATIE

Net als de voorgaande jaren waakte Leefmilieu Brussel over een permanente toegang tot de milieuinformatie.

De dienst Info-Leefmilieu

Deze dienst zette zijn rol als eerstelijnsinformatiedienst van het Gewest inzake leefmilieu en energie voort. Via het nr. 02/775.75.75 en het adres info@leefmilieubrusseel.be liepen er om en bij de 30.600 informatieaanvragen binnen. Het thema waar het meest vraag naar is, is en blijft energie. Daarna volgen, hoewel minder beduidend, de tijdelijke acties (antireclamestickers), lucht en klimaat, compost, water en gezondheid.

De website

Afgezien van het dagelijkse beheer van de website van Leefmilieu Brussel zijn we er in 2011 in geslaagd om de technische kwaliteit van de site te verbeteren.

Met het oog op het online zetten van de nieuwe rubriek voor Professionelen, werd heel wat informatie herschreven of bijgewerkt.

De website fungeerde ook als basis voor het elektronisch verspreiden van informatie d.m.v. :

- ▶ het versturen van een maandelijkse nieuwsbrief voor particulieren ;
- ▶ de herstructurering en het maandelijks versturen van een nieuwsbrief voor professionals ;
- ▶ de animatie van de Facebook- en Twitter-accounts ;
- ▶ de verzending van specifieke mailings (meer bepaald voor de “Europese Week van de Afvalvermindering”).

The screenshot shows the website interface for 'LEEFMILIEU BRUSSEL'. The header includes the logo, contact information, and a search bar. The main navigation bar lists 'PARTICULIEREN', 'PROFESSIONELEN', 'SCHOLEN', and 'DOCUMENTATIECENTRUM'. The 'PROFESSIONELEN' section is active, displaying a grid of 'DOSSIERS' (dossiers) such as 'VOORBEELD GEBOUWEN', 'DUURZAME VOEDING', 'VALIDATIE BODEM INVENTARIS', 'ENERGIEPRESTATIE VAN GEBOUWEN (EPB)', 'GROENESTROOM-CERTIFICATEN', and 'ALLE DOSSIERS'. Below this is the 'LOKET' (service desk) section with categories like 'Milieuvergunningen', 'Erkenningen en registratie', 'Premies, subsidies, fiscaliteit...', 'Formulieren', 'Onze adviseurs (facilitatoren)', 'Seminaries en opleidingen', 'Bodemattesten en -onderzoeken', 'Geïnfomeerd blijven', and 'Vervoerplannen (BVF)'. The 'UW ACTIVITEITENSECTOR' (your activity sector) section lists various sectors like 'Gebouw (constructie, beheer)', 'Bodem (sanering...)', 'Overheid (administraties...)', 'Gemeenschappelijk voorzieningen', 'Handelszaken en horeca', 'Organisatie van evenementen', 'Milieugezondheid', 'Juridische beroepen', 'Grote industriële installaties', 'Verenigingen', 'Automobilesector', and 'Koeitechniek'. On the right side, there is an 'Info-Leefmilieu' contact box, an 'IN DE KIJKER' (in the spotlight) section with news items dated 17/10/2012, 12/10/2012, 8/10/2012, 1/10/2012, and 1/10/2012, and a 'Abonneer u op onze nieuwsbrief voor professionals' (subscribe to our newsletter for professionals) box.

De website “duurzamestad.be” die n.a.v. de tentoonstelling “Duurzame Stad” in september 2011 boven het doopvont werd gehouden, blikt terug op alle Brusselse acties om de milieu-uitdagingen aan te pakken en de levenskwaliteit van alle Brusselaars te verbeteren.

De smartphoneapplicatie voor seizoensfruit en -groenten

Deze eerste “mobiele internetapplicatie” die in 2011 werd ontwikkeld voor de topcampagne “voeding” (zie verder), biedt eigenaars van smartphones een overzicht van seizoensvruchten en -groenten en verstrekt bij ieder product gezondheidsinformatie en recepten.

Doel: de consumptie van plaatselijke en seizoensproducten bevorderen door ze via telefoon gemakkelijk aan te duiden.

Deze applicatie bestaat voor iPhone, Android en kan ook op een iPad worden geraadpleegd.

De publicaties

In 2011 verschenen heel wat publicaties voor het sensibiliseren of ondersteunen van evenementen van het Instituut:

- ▶ Meer dan 17.000 abonnees ontvingen het magazine **“Mijn stad onze planeet”**; alle Brusselse gezinnen ontvingen een speciaal nummer “duurzaam bouwen”.
- ▶ Heel wat **folders, brochures, boekjes, technische fiches**, enz. ter ondersteuning van de acties en manifestaties die plaatsvonden in 2011 werden gepubliceerd of geactualiseerd: brochure “Brussel, van ecogebouw tot duurzame stad”, driemaandelijke fiches “Voeding en Leefmilieu”, folders “Hoe kunnen we minder lawaai maken? 10 tips”, “Leven in een duurzame woning: 10 tips”, “Het EPB-certificaat”, “Groene energie in appartementsgebouwen”...

Die publicaties worden proactief of op vraag verspreid.

Verder werden meer dan 58.000 brochures, folders en/of informatiebladen onder de bevolking verspreid via 25 presentatierekken in gemeenten en op andere strategische plaatsen.

Ook in 2011 konden de ondernemingen blijven rekenen op hun driemaandelijks tijdschrift **“Leefmilieu Brussel News voor professionals”**. Leefmilieu Brussel bracht ook 2 publicaties uit in verband met duurzaam bouwen.

6.3 DE CAMPAGNES, ACTIES EN EVENEMENTEN

Sinds 2006 organiseert Leefmilieu Brussel zijn communicatie rond grote jaarlijkse zogenaamde “topcampagnes”, en maakt daarvoor gebruik van massamedia (tv, radio, affiches, evenementen, enz.). Bedoeling is telkens de bevolking aan te spreken en bewust te maken rond een prioriteit van het milieubeleid.

Grote jaarlijkse campagnes

De “EPB-campagne”

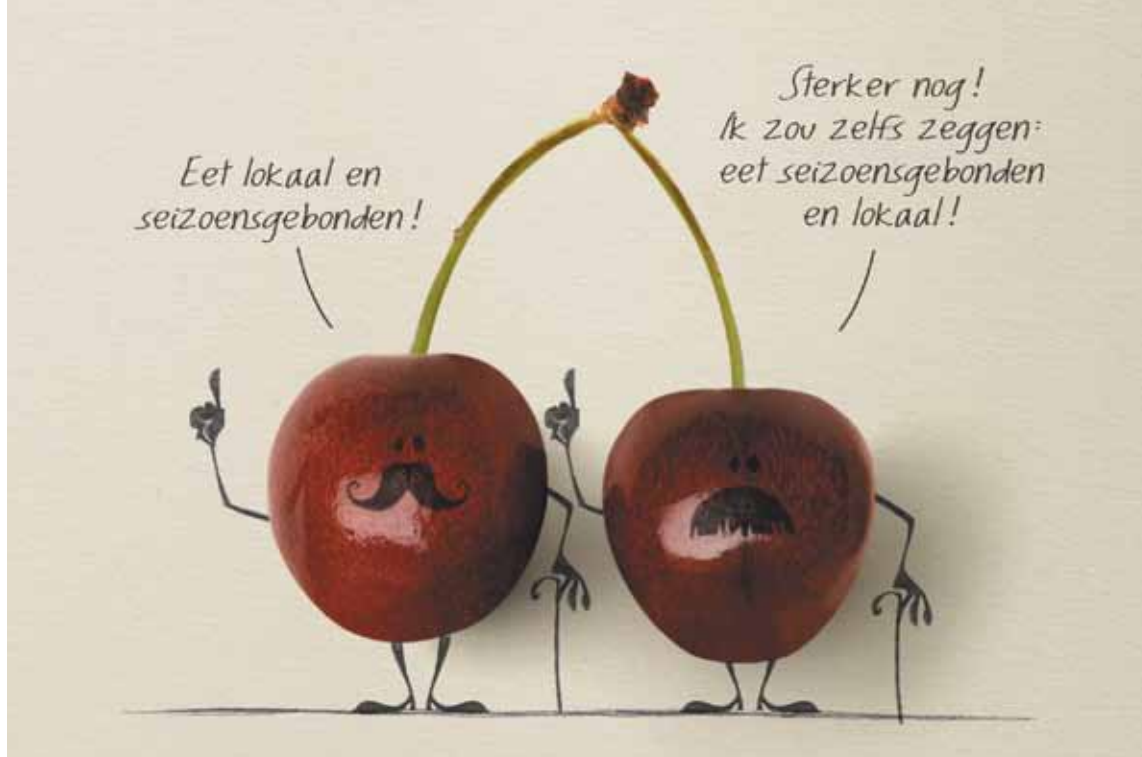
Leefmilieu Brussel organiseerde in 2011 een grote campagne rond de nieuwe EPB-reglementering voor verwarmingssystemen en certificatie. Daarvoor werd gebruikgemaakt van de klassieke communicatiemiddelen (radiospots, folders, aankondigingen in de pers, e-mailing,...). Deze campagne zal in 2012 worden herhaald.

ZET JE VUILNISZAK OP DIEET

De campagne “Afvalvermindering”

Deze campagne die werd georganiseerd in het kader van de “Europese Week van de Afvalvermindering” (EWAV) beoogde het grote publiek te sensibiliseren voor **het verminderen van het huishoudelijk afval**. De kernboodschap: “Zet je vuilniszak op dieet. Hoe kunnen we reeds bij het boodschappen doen onze afvalproductie terugschroeven? Door ons in de winkelrekken de juiste vragen te stellen,... met

een reeks tips". Op de grote nationale kanalen werd een tv-spot van 35 seconden uitgezonden.

De campagne "Voeding"

De campagne "Voeding" die in 2010 liep en betrekking had op plaatselijke seizoensfruit en -groenten werd verlengd in de lente en de zomer van 2011. De communicatie werd op twee niveaus gevoerd:

- ▶ aanspreking van het grote publiek via eenvoudige, duidelijke en concrete boodschappen ("nu zijn de peren rijp!") met 2 m² affiches (type "bushokje"), inlassingen in de pers, banners op internet, distributie van 40 x 60 cm-affiches via onze verschillende contacten (duurzame grootkeukens, RABAD-*netwerk, gemeenten, culturele centra, enz.);

- ▶ doorverwijzing naar tools die uitleggen hoe men concreet kan handelen en die meer en grondiger informatie verstrekken.

Deze campagne won de Pampa-wedstrijd en de Belgische Energie- en Leefmilieuprijs.

In 2011 werd het concept van Brussel als "Duurzame Stad" in alle communicatie geïntegreerd, meer bepaald in de vorm van een logo naast het logo van Leefmilieu Brussel en een slogan die in alle radiospots was te horen, of nog, via specifieke tools van de projecten die rechtstreeks verband hielden met de duurzame stad: "Samen maken we van Brussel een duurzame stad!".

Overige campagnes

In 2011 werden er verschillende informatie- en bewustmakingscampagnes gevoerd rond drie hoofdthema's.

"Brussel, Duurzame Stad"

Bij de acties georganiseerd rond het concept "Brussel, Duurzame Stad":

- ▶ konden om en bij de 20.000 personen tijdens een bezoek aan de **gratis tentoonstelling** in het Sint-Michiel- en Sint-Goedelepark, ontdekken hoe Brussel een Europees model van duurzame ontwikkeling wil worden, maar ook kennismaken met alle acties en projecten die in het Gewest al lopen om de levenskwaliteit van de burgers te verhogen met minder hinder voor het leefmilieu;
- ▶ het televisieprogramma "**Bruxelles dans le vert**", een coproductie met Télé Bruxelles, werd tijdens het tweede semester van 2011 uitgezonden;
- ▶ de campagnes gericht op "**De Energie-uitdaging**" en de "**Sociale groene lening**" kregen een vervolg;
- ▶ de projectoproep voor de bouw of renovatie van "**Voorbeeldgebouwen**" werd voor het 4de opeenvolgende jaar georganiseerd.

"Zoniënwoud"

In het raam van het Internationale Jaar van het Bos werkte Leefmilieu Brussel een reeks acties uit ter promotie van het Zoniënwoud:

- ▶ aanbrengen van een gigantische spandoek aan de invalswegen van Brussel (E40 en E411) tijdens de zomermaanden;
- ▶ organisatie van een "woudrally";

- ▶ toekenning van een subsidie voor de productie van een film over het bos (release gepland voor 2012).

“Ontwikkeling en Duurzame consumptie”

Afgezien van de twee grote jaarlijkse campagnes “Voeding” en “Afvalvermindering” (zie eerder) konden dankzij de 3de uitgave van de “Europese Week van de Afvalvermindering” (EWAV) 174 projectpromotoren (tegenover 147 in 2010), namelijk 39 overheden, 30 ondernemingen, 55 scholen, 46 NGO's en 4 andere, acties op het getouw zetten om afval te verminderen (vb.: strijd tegen gadgets en andere nutteloze voorwerpen). Merk op dat 5 representatieve Brusselse projecten in de kijker worden gezet tijdens een reportage die tijdens de uitreiking van de 2012-awards zal worden uitgezonden.

Diverse acties

Heel wat acties waren erop gericht gedragswijzigingen op tal van vlakken uit te lokken.

Zo werden inzake luchtvervuiling een preventieve campagne en een waarschuwingcampagne in geval van verontreinigingspieken gestart (systeem met waarschuwingen via sms en e-mail, site www.pollutiepiek.be, e-mailing naar professionals, persartikelen, berichten voor de wisselborden (Variable Message Signs – VMS) van de Mobiris-tunnels, radiogeleide aankondigingen...).

Wat **energie en duurzaam bouwen** aanbelangt, liepen in 2011 volgende acties in de kijker:

- ▶ financiële steun voor meer dan 15 verenigingen die zich toelagen op het informeren en sensi-

biliseren van de gezinnen voor het REG en voor duurzaam bouwen (voor een bedrag van meer dan 1.200.000 €);

- ▶ ondersteuning van proefprojecten op tal van vlakken: het inschakelen van de sociale economie voor dakisolatie met een volledige sociale, financiële, technische en administratieve begeleiding (ISOPRIM-project), bevorderen van hernieuwbare energie via weerberichten en de zonnekiok (rondtrekkende stand die de toepassingen van zonnepanelen demonstreert);
- ▶ steun aan diensten die gezinnen informeren en begeleiden: de Stadswinkel (voor advies en begeleiding, conferenties, audits, opleiding van energieconsultants,...), de “Energie-uitdaging”, het Infopunt Hernieuwbare Energie (telefonische permanentie, informatieloket, begeleiding van projecten, animatie van de sensibiliseringsacties,...);
- ▶ deelname aan de Energiebeurs en Batibouw 2011.

Wat de bevordering van de biodiversiteit en de bescherming van de natuur betreft, zette Leefmilieu Brussel de sensibiliseringsacties bij het grote publiek voort met onder meer de financiële ondersteuning van de vzw Natagora, voor de actie “Natuur in de tuin” (dag zonder pesticiden, Wildeplantenbeurs...). We vermelden ook de Europese nacht van de vleermuis die bij het publiek enorm in de smaak blijft vallen.

Er werden contacten gelegd met het Waals Gewest met het oog op een partnerschap voor een gemeenschappelijke communicatiecampagne voor de “Week

zonder Pesticiden”; de tools die in het Waals Gewest bestaan worden aangepast voor gebruik in de 2 gewesten. Die samenwerking zal vanaf 2012 ingaan.

Voor een concretere vormgeving van de acties, dicht bij het publiek, werden tal van evenementen georganiseerd. Zo was er het 13de **Milieufest** dat zowat 15.000 bezoekers op de been bracht. In samenwerking met Vivacité en “Le Beau Vélo de Ravel” kon het publiek via een fietsparcours worden gesensibiliseerd voor de rijkdom van de parken die Leefmilieu Brussel beheert. Leefmilieu Brussel nam ook deel aan tal van activiteiten op lokaal of regionaal niveau.

6.4 MILIEU- EN ENERGIE-EDUCATIE

Het milieu- en energie-educatieprogramma dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorstaat, is opgebouwd rond twee prioriteiten: kinderen sensibiliseren voor de grote milieuproblemen en de impact van educatieve activiteiten op het leefmilieu beperken.

Sinds 2010 verenigt de “Rond de tafel voor NME” de verschillende actoren uit de sector, om te komen tot een beter gecoördineerde aanpak die sterker wordt verankerd in het onderwijs.

Milieueducatieprogramma en acties in partnerschap

Het milieueducatieprogramma functioneert via financiële steun aan de verenigingen actief binnen het domein milieueducatie. We vermelden: de vzw Tournesol-Zonnebloem, de Kinderboerderij van Jette, Le Centre de documentation écologique Paul Duvig-

neaud, Apis Bruoc Sella, de vzw Paard en Bos, de vzw “Le début des Haricots”...

Leefmilieu Brussel kent overigens ook weerkerende subsidies toe aan de acties van “Réseau Idée” en “Green Belgium” om:

- ▶ projecten en pedagogische instrumenten, opleidingen en milieueducatiecentra te valoriseren;
- ▶ de banden tussen alle actoren van milieueducatie te ontwikkelen (leerkrachten van alle niveaus, animators, opleiders, ouders, ecoconsulenten).

Sinds 2011 biedt een door Leefmilieu Brussel erkend expertisecentrum (vzw Coren) de directies en de verantwoordelijken van de aankoopdiensten van de scholen opleidingen milieubeheer aan, ontwikkelt het beheerinstrumenten en begeleidt hen op verzoek.

Pedagogische en beheerinstrumenten

Leefmilieu Brussel ontwikkelt pedagogische instrumenten toegespitst op specifieke milieudoelstellingen.

INTERREGIONALE SAMENWERKING

De samenwerkingsovereenkomst betreffende milieueducatie die de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bindt, werd op 10 november door de drie ministers-presidenten ondertekend. Intussen wordt verdergewerkt aan de officialisering van de integratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het Nederlandstalige proces.

gen: afvalvermindering, biodiversiteit, rationeel energiegebruik, enz. voor leerkrachten die deze thema's samen met hun leerlingen wensen te verkennen. In een eerste fase vertrouwt Leefmilieu Brussel gespecialiseerde verenigingen proefprojecten toe waarmee ze de vragen van de leerkrachten naar pedagogische ondersteuning kunnen preciseren. De instrumenten die

hieruit voortvloeien, worden vervolgens via specifieke promotieacties verdeeld onder de scholen. Een goed voorbeeld daarvan is de “quickscan” die in 2011 werd ontwikkeld en waarmee 8 proefscholen hun praktijken inzake milieueducatie en milieubeheer konden evalueren. In 2012 zal een volledig ontwikkelde versie aan alle Brusselse scholen worden voorgesteld.

Sensibiliseringscampagnes

De campagne “Jongeren keren het klimaat” wordt sinds 2008 in de Brusselse basis- en secundaire scholen aangeboden en kan onveranderd rekenen op een groot succes. Die campagne bereikte in 2011 meer dan 34.000 leerlingen.

In 2001 kwam er een heruitgave van de campagne “De goede gebaren voor mijn planeet” voor alle kleuterklassen en de leerlingen van het eerste leerjaar.

51 scholen namen deel aan de “Europese Week van de Afvalvermindering” (EWAV).

Animatie en begeleidingen

Afgezien van de klassenanimatie rond diverse thema's, werden in 2011 volgende thema's in het kader van “begeleide” schoolprojecten (formule “Uitdaging”) uitgewerkt: lawaai, energie, papierverbruik, vermindering van drankverpakkingen, afvalvermindering, voedselverspilling. Die projecten staan de scholen pedagogisch en technisch bij het treffen van structurele maatregelen binnen de instelling bij.

Vorming van de scholen

Leefmilieu Brussel zette haar vrijwillige vormingen voor de scholen voort. Die vorming, die sinds 2007 erkend is door de officiële catalogus van opleidingen binnen het gemeentelijk en provinciaal onderwijs, bestaat in twee vormen:

- ▶ de “pedagogische” opleidingen voor leerkrachten;
- ▶ opleidingen rond milieubeheer van een schoolinstelling voor beheerders van gebouwen.

7 DE INTER- EN BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

7.1 DE INTERGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

Milieuvragen belangen alle grote activiteitensectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan. Daarom onderhoudt Leefmilieu Brussel partnerschappen met de gemeentelijke en gewestelijke actoren en operators.

Zo worden er regelmatige contacten onderhouden met het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting, Mobiel Brussel, Directie Externe Betrekkingen...) en met andere overheidsinstellingen (Brussels Agentschap voor de Onderneming, Haven van Brussel, de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel, de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel, de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel, het Centrum voor Informatica voor het Brussels Gewest, Gewestelijk Agentschap voor Nethheid, de Brusselse Huisvestingsmaatschappij, de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp, Instituut ter Bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel, enz.).

Ook met de gemeenten werden verschillende samenwerkingsverbanden gesloten: ecoadvies, controle van de ondernemingen, overlegcommissies en acties ten gunste van duurzame ontwikkeling.

Zowel met de beroepsverenigingen als met de diverse NGO's werd een partnerschap gesloten.

7.2 DE BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

Leefmilieu Brussel neemt deel aan de uitvoering van talrijke bovengewestelijke en internationale milieubeleidslijnen. Dit is essentieel voor de ontwikkeling van het specifieke beleid ter zake van de Brusselse autoriteiten.

De internationale politiek richt zich gewoonlijk tot de Belgische staat zonder rekening te houden met de interne bevoegdheidsverdeling. Daarom werden er formele coördinatiestructuren opgezet via de Interministeriële Milieuconferentie en de samenwerkingsakkoorden, waarbij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betrokken partij is. Ze vereisen een actieve medewerking van de politieke vertegenwoordigers en de administraties van het Gewest.

In 2011 heeft Leefmilieu Brussel zijn acties voorafgaand aan het internationale besluitvormingsproces versterkt, met name via:

- ▶ de opvolging van het internationale milieu- en energiebeleid en de opstelling van synthesesnota's en standpuntvoorstellen;
- ▶ het toezicht op de Europese en internationale milieudossiers met een bijzonder belang voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- ▶ de vertegenwoordiging, verdediging en behartiging van de belangen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de – voornamelijk Belgische – organen waar de Europese en internationale milieubeslissingen worden voorbereid;

- ▶ de deelname aan het toezicht op de externe (in het bijzonder Europese) financieringsprogramma's en het opzetten van projecten die een externe cofinanciering genieten;
- ▶ het toezicht op de werken op Europees en inter-

nationaal niveau inzake klimaat en coördinatie voor rekening van het Gewest bij de voorbereiding van de vergaderingen van de Europese Raad en de onderhandelingszittingen in het kader van de UNFCCC (Coördinatiegroep, "broeikaseffect" van het CCIM, enz.).

Leefmilieu Brussel zette in 2011 verschillende acties op het getouw ter voorbereiding van de indiening van de kandidatuur van Brussel-Hoofdstad voor de prijs van Europese Groene Hoofdstad in 2014. Deze prijs, die voor het eerst in 2010 werd toegekend, wordt ieder jaar door de Europese Commissie toegewezen aan een Europese stad die verwezenlijkingen van belangrijke milieudoelstellingen op haar naam heeft staan en die zich ertoe verbindt voor de toekomst naar een beter milieu en duurzame ontwikkeling te streven. De Europese groene hoofdstad moet ook een voorbeeld kunnen stellen voor andere steden en goede praktijken bij de andere Europese steden in de hand werken.

Als voorbereiding op haar kandidatuurdoosier liet Leefmilieu Brussel in de loop van de eerste jaarhelft van 2011 een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren dat aan de hand van de door de Europese Commissie gehanteerde selectiecriteria de positie van Brussel moet evalueren ten aanzien van een reeks andere steden (groene hoofdsteden, de finalisten van de oproep 2012-2013...).

Het kandidatuurdoosier van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd op 14 oktober 2011 ingediend. Het betrof een technisch dossier dat voldeed aan de vragen van de Europese Commissie binnen 12 strikt afgebakende thema's. Een internationaal gereputeerde groep van deskundigen beoordeelde de informatie die door de 18 kandidaatsteden werd voorgelegd en stelde voor elk van de 12 thema's een prestatieklassement op. Op basis van het totaal van de thematische klasseringen werd vervolgens een globaal klassement opgesteld. Brussel behaalde de 5de plaats binnen het algemeen klassement van de editie 2014.

7.3 DE INTERNATIONALE PARTNERSCHAPPEN EN DE EUROPESE FINANCIERINGSPROJECTEN

Leefmilieu Brussel bracht verschillende internationale en samenwerkingspartnerschappen tot stand binnen meerdere Europese netwerken die zich actief toelagen op duurzame ontwikkeling.

Leefmilieu Brussel zette zich mee in bij de internationale netwerken van steden en/of regio's die bijzonder interessant zijn voor het Brussels Gewest, zoals Eurocities, de Vereniging van Steden en Regio's voor Recyclage en duurzaam grondstoffengebruik (ACR+), Energiecités, IMPEL ("European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law"), het netwerk van gezonde steden (WGO),...

Door deel te nemen aan hun activiteiten kan het Instituut mee profiteren van de waakzaamheid waarmee deze netwerken de grote internationale dossiers en de Europese programma's en financieringen met betrekking tot milieu en energie opvolgen, en aldus mee de belangen helpen verdedigen van de lokale en gewestelijke overheden of van de stedelijke specificiteit. Daarnaast zette Leefmilieu Brussel ook zijn werkzaamheden voort in het kader van de gedecentraliseerde samenwerkingspartnerschappen, enerzijds met de

bilaterale buitenlandse partners van het Gewest, en anderzijds met de partners van het zuidelijke deel van het Middellandse Zeegebied.

In die context werden de werkzaamheden rond het "GODEM"-project (beter Afvalbeheer in het Middellandse Zeegebied) voortgezet. Dit project beoogt de creatie van een netwerk voor onderlinge contacten tussen de lokale en gewestelijke overheden van het zuidelijke deel van het Middellandse Zeegebied, gespecialiseerd in de uitwisseling van informatie en ervaringen toegespitst op de problematiek "afvalstoffen-producten-grondstoffen". Het geniet steun van de Europese Unie via het financieringsprogramma EuropeAid en op die manier kan de bilaterale partner van het BHG, de Rabat-regio, een proefproject binnen de informele sector van afvalsortering doorvoeren.

In het kader van de projectoproep van het programma LIFE+ kende het project "Europese Week van de Afvalvermindering" dat in januari 2009 van start ging, ten slotte een nog groter succes in 2011.

Leefmilieu Brussel neemt ook deel aan het SCALD-WIN-project dat in het kader van een projectoproep van INTERREG IVB-ENO werd geselecteerd. Dit project beoogt de verbetering van het oppervlakte- en grondwater van het internationaal hydrografisch bekken van de Schelde. Het moet onder meer de ontwikkeling en doorvoering van een reeks acties mogelijk maken die een betere biodiversiteit binnen het ecosysteem van de rivieren, een beter beheer van de afzettingsgesteenten en een versterking van het duurzaam beheer van de grondwatervoorraden nastreven. Dit

project loopt over een periode van 4 jaar en heeft een budget van 8,6 miljoen €; het brengt 8 partners uit 3 landen van het Scheldebekken samen.

In 2009 nam Leefmilieu Brussel ook deel aan twee Europese projecten (financiering Interreg IVC of IVB-ENO):

- ▶ het project "Pre-Waste" beoogt het uitwisselen van ervaringen rond afvalpreventie tussen de lokale en regionale overheden, het op punt stellen van indicatoren voor de opvolging en evaluatie van de efficiëntie van dit soort plannen of acties;
- ▶ het project "Green Cook" dat een halt wil toeroepen aan voedselverspilling.

We vestigen ook de aandacht op de toetreding in 2011 tot de "Verklaring van Durban", waarmee het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich ertoe verbond concrete handelingen te stellen ten behoeve van de biodiversiteit op lokaal niveau.

8 GEGEVENSVERGARING EN -ANALYSE

8.1 DE LABORATORIA

De bewaking van de luchtkwaliteit en van de geluidsniveaus in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gebeurt door twee uitstekende Laboratoria die deel uitmaken van Leefmilieu Brussel.

Het laboratorium “Lucht”

Het laboratorium “Lucht” controleert de kwaliteit van de lucht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met behulp van een netwerk van meetstations die de concentraties van de verschillende verontreinigende stoffen permanent meten.

Dit netwerk bestaat uit 13 meetpunten en omvat verschillende analysatoren die gecontroleerd, onderhouden en geijkt moeten worden. De analysatoren meten verschillende parameters die in de “Immissies”-database worden ingevoerd. Op basis daarvan kunnen dan het verslag van de Staat van het Leefmilieu worden opgesteld, alsook verschillende wetenschappelijke rapporten en de dagelijkse luchtvervuilingsindex.

Het laboratorium “Lucht” heeft o.m. ook voor de Milieupolitie chemische analyses uitgevoerd met betrekking tot verschillende problematieken (riolering, stookolielekken, spuitcabines, geurhinder,...).

IRCEL-LUCHT heeft zijn rol als interface vervuld tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de EU alsook met het Europees Milieugentschap. Het Laboratorium zond de Brusselse gegevens door op basis van de criteria en termijnen zoals vastgelegd in de verschillende richtlijnen.

Door de analyse en interpretatie van de Black Carbon-metingen kon men in 2011 de pertinentie bevestigen van deze verontreinigende stof als tracer van de verontreiniging uitgestoten door de transportsector. In die zin vormen de Black Carbon-metingen een instrument om na te gaan in hoeverre de uitstoot door het verkeer daalt; bovendien zijn ze een belangrijke parameter om de impact van de stedelijke verontreiniging op de gezondheid te evalueren.

Het laboratorium "Geluid"

Leefmilieu Brussel staat in voor het beheer en het onderhoud van het geluidsmeetnetwerk dat 17 meetpunten omvat; met name voor de specifieke verwerking van de gegevens van de 9 stations die door het lawaai van vliegtuigen beïnvloed worden (codering, correlatie, identificatie van de vliegtuigen in overtreding ten aanzien van het besluit van 27 mei 1999, terbeschikkingstelling van de overtredingslistings aan de Milieupolitie).

8.2 DE MILIEUGEGEVENS

Een van de taken van Leefmilieu Brussel bestaat erin de milieugegevens over te maken aan verschillende doelgroepen. Daarnaast moet het Instituut ook voldoen aan de rapporteringsverplichtingen op Europees niveau.

RAPPORTERINGSVERPLICHTINGEN

In het kader van de rapporteringsverplichtingen opgelegd door de Europese richtlijnen of door andere regelgevingstukken ging Leefmilieu Brussel meer bepaald over tot:

- ▶ de bijwerking van de gemeentelijke afval-indicatoren op vraag van EUROSTAT;
- ▶ de overdracht van gegevens over de luchtkwaliteit aan het EMA en aan de EU, meer bepaald via het interregionale IRCEL;
- ▶ het beantwoorden van de Europese vragenlijsten betreffende afval (afgedankte auto's, verpakkingsafval, afval van de ontginningsindustrie...);
- ▶ enz.

Om te voldoen aan de doelstelling inzake transparantie van de milieu-informatie en de toegankelijkheid ervan voor verschillende doelgroepen (beslissers, geïnteresseerden, groot publiek, technici), worden regelmatig verschillende soorten informatie ter beschikking gesteld op de website van Leefmilieu Brussel:

- ▶ tal van documentatiefiches werden bijgewerkt en/of opgesteld;

- ▶ er werd een subsite ontwikkeld over de Staat van het Leefmilieu die de gebruikers helpt bij het opzoeken van de grote hoeveelheid informatie.

Anderzijds heeft Leefmilieu Brussel ook heel actief bijgedragen aan het Milieueffectenrapport (MER) van het project tot wijziging van het GWB ("demografisch GWB" genaamd) en meegewerkt aan verschillende overlegworkshops die plaatsvonden in het kader van het toekomstige GPDO.

De Synthese van de Staat van het Leefmilieu 2007-2008 (SSL) werd ontwikkeld. Die bestaat uit analytische "indicatoren" of focusfiches, ingedeeld volgens 10 thema's en aangevuld met diverse documenten (methodologische fiches, factsheets, balansen en/of syntheses van onderzoeken), en vormt een van de belangrijkste kanalen voor verspreiding van kennis over de stand van zaken, de trends en de acties die ondernomen werden op het vlak van de kwaliteit van het Brusselse leefmilieu en het beheer van de natuurlijke grondstoffen.

9 DE INTERNE ADMINISTRATIE

9.1 HET PERSONEELSBEHEER

Eind december 2011 had Leefmilieu Brussel 796 werknemers in dienst (332 statutaire en 464 contractuele werknemers). Deze cijfers houden geen rekening met de contractuele werknemers die werden aangeworven met een startbaanovereenkomst (Rosetta-plan), de contractuele werknemers die werken op (tijdelijke) vervangingscontracten, de beheerpartnerschappen (mede-eigendom) en de contracten die verband houden met de eigen middelen

9.2 DE BEGROTING

Het budget van de uitgaven voor leefmilieu en energie voor het boekjaar 2011 zag er, na aanpassing, uit als aangegeven in de tabel op pagina 62 (in duizenden euro's).

Voor het energiebeleid werd om en bij de 32 miljoen euro uitgetrokken.

9.3 HET ECONOMAAT

Leefmilieu Brussel lanceerde voor de goede dagelijkse werking in 2011 een aantal grote overheidsopdrachten. Die opdrachten integreren talrijke milieuclausules (ecologische producten op basis van plantaardige producten kregen de voorkeur bij de aankoop van onderhoudsproducten, nieuw meubilair is afkomstig van een recuperatiecircuit...).

Een door Leefmilieu Brussel opgerichte opdrachten-centrale is toegankelijk voor alle Brusselse openbare

01	Personeels-, financieel en materieel beheer en beheer van de ondersteunende diensten (supraregionaal, juridisch en gegevens)	59.883
02	Beheer van transversale communicatie-, sensibiliseringsprojecten en van steun aan verenigingen	9.982
03	Aflevering van toelatingen en milieuvergunningen	951
04	Inspectie en de bestraffing van milieuovertredingen	429
05	Beleid betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems	3.315
06	Aanmoediging en ondersteuning van initiatieven voor duurzame ontwikkeling	1.980
07	Strijd tegen de geluidshinder	183
08	Steun aan de ontwikkeling van de ecoconstructie en duurzame wijken	3.508
09	Beheer van het afvalbeleid	1.711
10	Beleid betreffende water en strijd tegen overstromingen	4.262
11	Aanleg en beheer van de groene ruimten	9.189
12	Behoud van de natuur en van de biodiversiteit en beheer van het Zoniënwoud	962
13	Strijd tegen klimaatverandering en voor de verbetering van de luchtkwaliteit	1.322
14	Transversale acties Leefmilieu-Gezondheid	285
15	Financiering van de Commissie voor de Regularisatie van de elektriciteits- en gasmarkten (BRUGEL)	2.407
Totaal		100.369

entiteiten die kantoorbenodigdheden willen aankopen zonder daarvoor zelf een openbare aanbesteding te moeten lanceren. Daarvoor diende een heel nauwkeu-

rige technische en ecologische beschrijving voor de 150 producten (gaande van paperclips over potloden en mappen) te worden opgesteld. Zo is het kopieer-

papier dat door de centrale wordt aangekocht, 100% ecologisch en is de productie ervan door internationaal erkende labels gecertificeerd.

9.4 DE JURIDISCHE COÖRDINATIE

De juridische coördinatie, die in 2008 werd ingevoerd, heeft haar initiatieven voortgezet:

- ▶ op het vlak van informatie van juridische aard:
  - » opzoeking en centralisering van alle juridische informatie die voor Leefmilieu Brussel van groot belang is;
  - » systematische dispatching van deze informatie aan de directeurs en de betrokken technische en juridische verantwoordelijken;
  - » systematische verzameling van deze informatie in een databank;
  - » samenvatting van een deel van deze informatie in de vorm van tabellen die geactualiseerd worden en die voor sommigen via de intranetsite toegankelijk zijn (bv. tabel van de EU-inbreuken, tabel van de juridische teksten die binnen Leefmilieu Brussel worden voorbereid, enz.);
- ▶ het in goede banen leiden van de transversale dossiers en het met elkaar in contact brengen van de verschillende technische en juridische verantwoordelijken van de betrokken afdelingen;
- ▶ toezicht op de omzetting/doorvoering van het internationaal recht en het recht van de Europese Unie;
- ▶ de oprichting en animatie van een informele werkgroep die ca. om de tien weken samenkomt en alle juristen van Leefmilieu Brussel samenbrengt ("juristengroep");
- ▶ de ontwikkeling van hulpmiddelen voor de rationalisering en verbetering van het binnen Leefmilieu Brussel verrichte juridische werk en

met name, de lancering van een rationaliseringsproces van de overheidsopdrachten van de juridische dienst.

9.5 INFORMATICA

Het gevoerde beleid met betrekking tot de vernieuwing van hardware en apparatuur werd voortgezet: dankzij belangrijke materiaal aankopen kon het Instituut zijn computerpark verder moderniseren en al maar meer van zijn externe sites uitrusten.

Er werden heel wat inspanningen geleverd voor de persoonlijke begeleiding en opleiding van de gebruikers.

2011 was ook het jaar van een aanzienlijke versterking van het IT-team; de laatste aanwervingen zijn gepland voor 2012. Die versterking maakt het mogelijk om de aangeboden servicekwaliteit te verbeteren, maar ook om meer projecten intern te beheren.

Bepaalde weerkerende moeilijkheden met de opslaginfrastructuur vergden regelmatige interventies om de situatie te stabiliseren. Het gebrek aan contactpersonen bij de leverancier en aan een stabiele infrastructuur leidde tot een gebrek aan vertrouwen in de systemen. De inspanningen werden dus opgevoerd om te komen tot onmiddellijke oplossingen, maar net zo goed om de toekomst te plannen. Er werd een nieuwe opslaginfrastructuur aangekocht die de huidige infrastructuur komt versterken. Ook

het beleid van opslag van en toegang tot de gegevens werd herzien.

Het cartografisch comité zette ook diverse acties en samenwerkingsverbanden op het getouw met bijvoorbeeld het gebruik, via de portalen ontwikkeld voor rekening van het Instituut (“duurzamestad.be”), van de gegevens die Leefmilieu Brussel aanmaakt.

Leefmilieu Brussel is op gewestelijk niveau ook in het Europese INSPIRE-project gestapt, om de invoering op gewestelijk niveau van een catalogus van cartografische gegevens te coördineren. De inspanningen ter zake zullen worden vervolgd om een gunstig gevolg te geven aan de Europese vereisten en hun toepassing in het BHG. De samenwerking met verschillende gewestelijke actoren werd ondersteund en uitgebreid. Zo lanceerde Leefmilieu Brussel verschillende initiatieven op het vlak van milieusamenwerking rond Green IT, duurzame aankopen, gezamenlijke aanbestedingen met het CIBG, de DBDMH, de Haven van Brussel,...

Afgezien van het dagelijkse onderhoud en van de noodzakelijke aanpassingen van de centrale applicaties van het Instituut, zijn alle servers van het Instituut intussen bijgewerkt met de meest recente beheersystemen (windows 2008R2); we schakelden begin 2011 ook over op de laatste versie van de SQL-server voor alle applicaties van het Instituut, inclusief internet, voor de personeelstools in 2011 en einde 2011 voor alle boekhoud- en begrotingstools.

9.6 HET BEHEER VAN HET PATRIMONIUM

Het administratieve beheer van de gebouwen en bouwwerken

Leefmilieu Brussel hield de inventaris bij van de te beheren gebouwen (ongeveer 200 gebouwen), beheerde de huurcontracten en de mede-eigendom van Guldelle 100 en zag toe op de naleving van de wettelijke bepalingen inzake veiligheid en hygiëne.

Het technische beheer

Leefmilieu Brussel verzekerde het dagelijkse beheer van de onderhoudscontracten, kleine renovatiewer-

ken en dringende ingrepen, enkele investeringswerken, beveiligingswerken, het beheer van de technische werkplaatsen en het (rollend en niet-rollend) exploitatiematerieel, enz. Zoals steeds ging de meeste aandacht uit naar de werken die verband hielden met de werkomstandigheden van het personeel.

Verder voerde het Instituut renovatiewerken uit aan een aantal van zijn gebouwen, waarbij het de principes van ecoconstructie en ecorenovatie toepaste. In dit opzicht werden de bouwwerkzaamheden van een nieuwe bosafdeling voortgezet.

Redactie en coördinatie:

Isabelle Degraeve, Vera Mombeek, Rik De Laet

Herlezing: Isabelle Degraeve, Rik De Laet

Lay-out: Wim Didelez

Fotokredieten:

Simon Schmitt : p. 1, 4
Leefmilieu Brussel : p. 1, 3, 17, 18, 19, 20, 26, 30, 33,
34, 37, 38, 49, 51, 52, 55, 64

Isabelle Degraeve : p. 1

Dieter Telemans : p. 1, 13

Herman Ricour : p. 1, 24, 25, 27, 60, 61, 63

Céline Carbonnelle : p. 5, 7

Florence Didion : p. 7, 39

Nathalie Nizette : p. 7, 14, 16, 24, 59

Yves Fonck : p. 7, 21, 23

Rihoux : p. 8

Machteld Gryseels : p. 9, 40, 41, 42, 56

L'Escaut Architecture – Q. Olbrechts : p. 10

Apere : p. 11

Thinkstock : p. 12, 23, 31, 46, 48, 57

Mathieu Molitor : p. 22, 37, 53

Carole Dauphin : p. 35

Xavier Claes : p. 36

Pascal Mannaerts : p. 43

Yvan Glavie : p. 44

Aude Vanlathem : p. 54, 55

Olivier Beck : p. 65

INFO

02 775 75 75

www.leefmilieubrussel.be

Verantwoordelijke uitgever:

J.P. Hannequart • Gulledele 100 • 1200 Brussel